

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ,
ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ**

**Με λογισμό
και μ' όνειρο**

**ΑΝΘΟΛΟΓΙΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΩΝ
ΚΕΙΜΕΝΩΝ**

Ε΄ & ΣΤ΄ ΤΑΞΗ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

**ΑΝΤΑ ΚΑΤΣΙΚΗ-ΓΚΙΒΑΛΟΥ
ΤΖΙΝΑ ΚΑΛΟΓΗΡΟΥ
ΓΙΑΝΝΗΣ Σ. ΠΑΠΑΔΑΤΟΣ
ΣΤΕΛΛΑ ΠΡΩΤΟΝΟΤΑΡΙΟΥ
ΘΕΟΔΟΣΗΣ ΠΥΛΑΡΙΝΟΣ**

*4ος τόμος
Κεφάλαια ΣΤ5 – Η2*

ΣΥΓΓΡΑΦΙΚΗ ΟΜΑΔΑ

Άντα Κατσίκη – Γκίβαλου,

καθηγήτρια Ελλην. Φιλολογίας

Π.Τ.Δ.Ε. Πανεπ. Αθηνών

Τζίνα Καλογήρου, λέκτορας

Διδακτικής της Λογοτεχνίας Π.Τ.Δ.Ε.

Πανεπιστημίου Αθηνών

Γιάννης Σ. Παπαδάτος, σχολικός

σύμβουλος, διδάσκων στο Μ.Δ.Δ.Ε.

Στέλλα Πρωτονοταρίου, δασκάλα

Θεοδόσης Πυλαρινός, δ.φ.,

διδάσκων Πανεπιστημίου Πατρών

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ

ΣΥΝΘΕΣΗΣ ΤΟΥ ΑΝΘΟΛΟΓΙΟΥ:

Χρίστος Παπαρίζος, Σύμβουλος Π.Ι.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ ΟΜΑΔΑΣ

ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ:

Άντα Κατσίκη – Γκίβαλου

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ:

Κωνίνος Μπαλάσκας, Σύμβουλ. Π.Ι.

**ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ
ΤΟΥ ΑΝΘΟΛΟΓΙΟΥ:
Δημήτριος Κουκολομάτης,
Πρόεδρος
Ανθούλα Δανιήλ
Γεώργιος Οικονόμου
Εύη Σκάρλου**

**ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ:
Νάντια Κουτσουρούμπα**

**ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ, ΓΡΑΦΙ-
ΚΑ, ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ:
Βασιλική Μπεκυρά**

**ΜΑΚΕΤΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ:
Βάσω Ψαράκη**

**ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΓΙΑ
ΜΑΘΗΤΕΣ ΜΕ ΜΕΙΩΜΕΝΗ ΟΡΑΣΗ
Ομάδα Εργασίας
Αποφ. 16158/6-11-06 και
75142/Γ6/11-7-07 ΥΠΕΠΘ**

ΣΤ5

Η Σακοράφα

Ήτανε κάποτε μια Σακοράφα τόσο λεπτή, που νόμιζε πως ήτανε Βελόνα.

«Προσέξτε να με κρατάτε καλά!», είπε η Σακοράφα στα Δάχτυλα που την πήρανε. «Προσέξτε μη με χάσετε, παρακαλώ! Αν σας πέσω στο πάτωμα, θα είναι αδύνατον να με ξαναβρείτε, γιατί είμαι πολύ λεπτή!».

«Α, βέβαια!», της είπανε τα Δάχτυλα, καθώς την έπιαναν.

«Κοιτάξτε, έχω και ακολουθία!», πρόσθεσε η Σακοράφα, που πίσω της έσερνε μια μακριά κλωστή χωρίς ούτ' έναν κόμπο.

Τα Δάχτυλα οδήγησαν τη Σακοράφα στην παντόφλα της μαγείρισσας· είχε σκιστεί το δέρμα από πάνω κι έπρεπε να ραφτεί.

«Τι χυδαία δουλειά!», είπε η Σακοράφα· «δε θα καταφέρω να περάσω, θα σπάσω, σπάω!». Και πράγματι έσπασε. «Δε σας το είπα;», συνέχισε, «είμαι πολύ λεπτή!».

«Τώρα είναι άχρηστη», σκεφτήκανε τα Δάχτυλα· όμως έπρεπε να συνεχίσουνε να την κρατάνε. Η μαγείρισσα έσταξε βουλοκέρι στη Σακοράφα και μετά την έμπηξε στο μαντίλι της.

«Τώρα έγινα καρφίτσα διακοσμητική!», είπε η Σακοράφα. «Το ήξερα ότι κάποια μέρα θα διακρινόμουνα· όταν κάποιος αξίζει, έρχεται μια μέρα που η αξία του αναγνωρίζεται». Και μ' αυτό γέλασε,

από μέσα της φυσικά, γιατί κανένας δεν είδε ή άκουσε ποτέ Σακοράφα να γελάει. Και κάθισε εκεί να τους κοιτάζει όλους αφ' υψηλού, σαν να βρισκότανε στ' αμάξι της και κοίταζε γύρω.

«Παίρνω το θάρρος να σε ρωτήσω, είσαι από χρυσάφι;», ρώτησε την καρφίτσα που βρισκότανε δίπλα της. «Έχεις πολύ ωραία εμφάνιση και παράξενο κεφάλι, μόνο που είναι πολύ μικρό. Πρέπει να κάνεις κάτι να μεγαλώσει το κεφάλι σου», πρόσθεσε· «σου το λέω εγώ που έχω βουλοκέρι* πάνω μου!». Και, περήφανη γι' αυτό της το χαρακτηριστικό, η Σακοράφα

(το) βουλοκέρι: είδος κεριού, με το οποίο σφράγιζαν παλιά τις επιστολές. Εδώ χρησιμοποιείται σαν κόλλα

έστρεψε το κεφάλι από την άλλη μεριά τόσο απότομα, που έπεσε μέσα στο νεροχύτη, όπου η μαγείρισσα ξέπλενε εκείνη τη στιγμή τα πιάτα.

«Τι ωραίο είναι να ταξιδεύεις!», είπε η Σακοράφα. «Όμως ελπίζω να μη βρεθώ πολύ μακριά». Βέβαια, ταξίδεψε μακριά, πολύ μακριά.

«Είμαι πολύ λεπτή γι' αυτό τον κόσμο», είπε όταν τελικά κατακάθισε στον υπόνομο. «Όμως ξέρω την αξία μου, είναι κι αυτό κάτι». Έτσι η Σακοράφα πήρε κουράγιο και δεν έχασε την καλή της διάθεση.

Πέρασαν από μπροστά της ένα σωρό πράγματα. Σκλήθρες* από ξύλα, καλαμάκια, κομμάτια από παλιές εφημερίδες. «Κοίτα πώς φεύγουν!», είπε η Σακοράφα.

σκλήθρες (η σκλήθρα): αγκίθες

«Και πού να ξέρανε ποιος βρίσκεται από κάτω τους. Εγώ! Που μένω εδώ και δε μετακινούμαι. Να μία σκλήθρα, που δε σκέφτεται τίποτ' άλλο από τον εαυτό της – τι εγωισμός! Να κι ένα καλαμάκι που πλέει στριφογυρίζοντας γύρω από τον εαυτό του! Πρόσεχε, μη θεωρείς τον εαυτό σου επίκεντρο του κόσμου, γιατί θα φας τα μούτρα σου στις πέτρες! Να και μια εφημερίδα, που όλα όσα γράφει είναι μπαγιάτικα και ξεχασμένα, κι όμως αυτή επιδεικνύεται και πλέει ανοιχτή! Μόνον εγώ κάθομαι ήσυχη!», αποφάνθηκε η Σακοράφα. «Ξέρω τι αξίζω και ξέρω ότι δε θα χάσω ποτέ την αξία μου!».

Μια μέρα βρέθηκε δίπλα της κάτι τόσο λαμπερό, που η Σακοράφα το πέρασε για διαμάντι· κι όμως, ήταν ένα κομμάτι Γυαλί. Αλλά η Σακοράφα

ενθουσιάστηκε τόσο πολύ, που συστήθηκε μόνη της και μάλιστα σαν Καρφίτσα πέτου ! «Φυσικά, εσύ είσαι διαμάντι!». – «Ναι, ναι, κάτι τέτοιο!», απάντησε το Γυαλί. Καθένα από τα δυο πίστευε τώρα πως ο συνομιλητής του είναι σπάνιο κόσμημα· κι αρχίσανε και τα δυο να παραπονιούνται για την αλαζονεία του κόσμου.

«Α, βέβαια, πού να σου τα λέω!», ξεκίνησε η Σακοράφα. «Εγώ έμενα σ' ένα κουτί που ανήκε σε μια κυρία, μαγείρισσα το επάγγελμα. Αυτή λοιπόν είχε πέντε δάχτυλα σε κάθε χέρι, όλα τόσο ψηλομύτικα, τόσο φαντασμένα, τα πιο σνομπ δάχτυλα που έχω δει· και για ποιο λόγο; Μήπως κάνανε και καμιά δουλειά σπουδαία; Εμένα μόνο παίρναν απ' το κουτί, με κρατάγανε για λίγο και με ξαναβάζανε μέσα!».

«Και ήτανε φωτεινά – εννοώ, λάμπανε;», ρώτησε το Γυαλί.

«Να λάμπουνε; Τι είν' αυτά που λες;», του απάντησε η Σακοράφα. «Όλο πόζα ήτανε, τίποτ' άλλο, Αδέρφια ήτανε: "Δάχτυλα" τα λέγαν όλα. Στεκόντουσαν συνήθως κορδωμένα*, το ένα δίπλα στ' άλλο, αν και δεν είχαν όλα το ίδιο ύψος. Το πρώτο, ο Αντίχειρας, ήτανε κοντόχοντρο και στεκότανε λίγο πιο πέρα, σαν να ήθελε να είναι πιο μπροστά από τ' άλλα· είχε μόνον έναν αρμό* στη ράχη του, έτσι δεν μπορούσε να σκύψει τόσο εύκολα όσο τ' άλλα· όμως το ίδιο έλεγε πως,

κορδωμένα (κορδωμένος): με τε-
ντωμένο σώμα και ψηλά το κεφάλι
(μεταφορικά, αυτός που παριστάνει
το σπουδαίο) ❖ (ο) αρμός: η
άρθρωση, το σημείο ένωσης

αν το κόβαν από τον άνθρωπο, αυτός δεν μπορούσε πια να πάει στο στρατό. Το δεύτερο, ο Δείκτης, έχωνε τη μύτη του παντού, δοκίμαζε τα πάντα, γλυκά και ξινά, έδειχνε τον ήλιο και το φεγγάρι, και κρατούσε την πένα μαζί με τον Αντίχειρα όταν τα Δάχτυλα έγραφαν. Το τρίτο, ο Μέσος, ήτανε τόσο μακρύ, που κοιτούσε τ' άλλα αφ' υψηλού. Το τέταρτο, ο Παράμεσος, φορούσε χρυσή ζώνη*. Και το πέμπτο, ο Μικρός, δεν έκανε τίποτα απολύτως και περηφανευόταν γι' αυτό. Τόσο ποζάτα και φαντασμένα ήταν όλα τους, που εγώ αποφάσισα να φύγω· πήρα των ομματιών μου και ήρθα στον υπόνομο!».

φορούσε χρυσή ζώνη: δηλαδή είχε δαχτυλίδι

«Και τώρα καθόμαστε δίπλα δίπλα και λάμπουμε!», αποφάνθηκε το Γυαλί. Αλλά εκείνη τη στιγμή κύματα νερού ορμήσανε στον υπόνομο και παρασύρανε το Γυαλί.

«Πάει, έφυγε», μονολόγησε η Σακοράφα. «Ενώ εγώ έμεινα σταθερή, παρόλο που είμαι τόσο λεπτή». Και συνέχισε να στέκεται εκεί, ευθυτενής*, βυθισμένη στις σκέψεις της.

«Τείνω να πιστέψω πως γεννήθηκα από ηλιαχτίδα, για να είμαι τόσο λεπτή· κι όμως, καμιά ηλιαχτίδα δεν έψαξε να με βρει εδώ, κάτω από το νερό. Αχ, είμαι τόσο λεπτή, που ούτε η μάνα μου δεν μπορεί να με βρει! Αν είχα ακόμα το μάτι μου, θα έκλαιγα· παρόλο που το κλάμα δεν είναι τόσο σικ*».

ευθυτενής: αλύγιστη, αγέρωχη

Μια μέρα ήρθανε κάτι παιδιά που ψάχνανε στους υπονόμους για παλιά καρφιά, κέρματα και τα τοιαύτα. Βρόμικο χόμπι, αλλά γι' αυτό τα διασκέδαζε.

«Οχ!», ακούστηκε η φωνή ενός παιδιού που τρυπήθηκε από τη Σακοράφα· «κάτι βρήκα!».

«Δεν είμαι “κάτι”, είμαι Κυρία εγώ!», μονολόγησε η Σακοράφα, αλλά κανένας δεν την άκουσε. Το βουλοκέρι τής είχε φύγει κι είχε γίνει κατάμαυρη η καημένη· αν και η ίδια πίστευε ότι τα μαύρα τής πηγαίνανε, διότι τη λεπταίναν ακόμα πιο πολύ.

«Να ένα τσόφλι», είπανε τα παιδιά. και βάλανε τη Σακοράφα στο τσόφλι, που έπλεε στο νερό.

❖ τόσο σικ: τόσο σωστό, τόσο καθωσπρέπει

«Λευκοί τοίχοι γύρω μου κι εγώ ντυμένη στα μαύρα!», είπε η Σακοράφα. «Τώρα όλοι θα με προσέχουν! Ελπίζω μόνο να μη με πιάσει ναυτία, γιατί τότε θα σπάσω». Οι φόβοι της όμως αποδείχτηκαν υπερβολικοί, γιατί ούτε ναυτία έπαθε ούτε έσπασε.

«Άμα είσαι από ατσάλι, ούτε ναυτία δεν παθαίνεις», είπε η Σακοράφα. «Είδες πόσο καλύτερη είμαι από τους ανθρώπους! Κι όσο λεπτότερος είναι κάποιος, τόσο περισσότερο αντέχει στα βάσανα».

«Κρατς!» ακούστηκε και το τσόφλι έγινε κομμάτια. Το είχε λιώσει ένα κάρο. «Αχ, πόσο πιέστηκα!», αναστέναξε η Σακοράφα· «μου φαίνεται ότι τώρα δε θα τη γλιτώσω τη ναυτία. Και φοβάμαι ότι θα σπάσω! Θα σπάσω!».

**Όμως δεν έσπασε, αν και πέρασε
από πάνω της ολόκληρη ρόδα.
Έμεινε εκεί ανέπαφη, μπορεί ακόμα
και τώρα εκεί να βρίσκεται: στον
υπόνομο!**

μετάφραση: Ερρίκος Μπελιές

Ερωτήσεις – Δραστηριότητες:

1. Η Σακοράφα του παραμυθιού παραποιεί διαρκώς την πραγματικότητα. Ποιες αντιφάσεις διακρίνετε ανάμεσα σ' αυτό που νομίζει η Σακοράφα και σ' αυτό που πραγματικά συμβαίνει;

2. Να βρείτε και να υπογραμμίσετε λέξεις που χαρακτηρίζουν τη Σακοράφα.

3. Με αφετηρία ένα σημείο του κειμένου, που εσείς θα επιλέξετε, περιγράψτε μια διαφορετική διαδρομή της Σακοράφας.

4. Να βρείτε κοινά στοιχεία της Σακοράφας και των πουλιών στο ποίημα «Οι γκιόνηδες» του Ιούλιου Τυπάλδου (τόμος 3ος, σελ. 136). Να διαβάσετε το παραμύθι του Ιρλανδού συγγραφέα Όσκαρ Ουάιλντ «Η σπουδαία ρουκέτα, στο βιβλίο του *Ιστορίες για παιδιά*, σε μετάφραση της Άννας Παπασταύρου (Εκδόσεις Παπαδόπουλος).

Χανς Κρίστιαν Άντερσεν
(Hans Christian Andersen,
Δανία 1805-1875)

Συγγραφέας ξακουστός σ' ολόκληρο τον κόσμο για τα παραμύθια του. Έγραψε, ωστόσο και μυθιστορήματα, θεατρικά έργα, ποιήματα και ταξιδιωτικά κείμενα. Τα θέματά του τα αντλεί από την κοινωνική πραγματικότητα και τις εμπειρίες της προσωπικής του ζωής. Σε πολλά παραμύθια του (π.χ. «Τα καινούργια ρούχα του αυτοκράτορα») αποκαλύπτει με σατιρική διάθεση τα ελαττώματα και τις αδυναμίες των ανθρώπων. Άλλα πάλι (π.χ. «Το μολυβένιο στρατιωτάκι») είναι απαισιόδοξα (και με δυσάρεστο τέλος, που μας προβληματίζει.

ΣΤ6

**[Το παιχνίδι
της μεταμπίεσης]**

**Σεπτέμβρης του 1759. Ο
Ροβινσόνας ξυπνάει ναυαγός σ' ένα
άγριο ερημικό νησί του Ατλαντικού
ωκεανού. Δίνει σκληρή μάχη με τον
εαυτό του για να προσαρμοστεί
στην καινούργια του ζωή κοντά
στην παρθένα φύση, μακριά από
τον πολιτισμό. Στον αγώνα του
αυτόν θα τον βοηθήσει ο
Παρασκευάς, ένας Ινδιάνος που ο
Ροβινσόνας σώζει από το θάνατο.
Αυτός θα μυήσει σιγά σιγά το
Ροβινσόνα στη φυσική ζωή και
στην αναγνώριση της αξίας των
απλών πραγμάτων.**

Δεν πέρασε πολύς καιρός και ο Παρασκευάς επινόησε άλλο παιχνίδι, ακόμα πιο ενδιαφέρον και περίεργο από τα δύο αντίγραφα*.

Έν' απόγευμα ξύπνησε κάπως απότομα το Ροβινσόνα που έπαιρνε το μεσημεριάτικο υπνάκο του κάτω από έναν ευκάλυπτο. Είχε σκαρώσει ένα μασκάρωμα, που ο Ροβινσόνας δεν κατάλαβε αμέσως το νόημά του. Είχε χύσει τα πόδια του μέσα σε κομμάτια από παλιά ρούχα δεμένα σαν να 'ταν παντελόνι Ένα κοντό γιλέκο σκέπαζε τους ώμους του. Φορούσε ψάθινο καπέλο, μα σαν να μη του 'φτανε αυτό, κρατούσε και ομπρέλα

το παιχνίδι με τα δύο αντίγραφα: ο Παρασκευάς έφτιαξε ένα ομοίωμα του Ροβινσόνα κι ύστερα με τη σειρά του ο Ροβινσόνας έκανε το ίδιο

από φοινικόφυλλα. Και, το σπουδαιότερο, είχε ψεύτικη γενειάδα από κομμάτια μπαμπάκι κολλημένα στα μάγουλά του.

- Ξέρεις ποιος είμαι; Ρώτησε το Ροβινσόνα σεργιανώντας* μπροστά του όλο μεγαλοπρέπεια.

- Όχι

- Είμαι ο Ροβινσόνας Κρούσος, από την πόλη Γιορκ της Αγγλίας, ο αφέντης του άγριου Παρασκευά!

- Τότε εγώ ποιος είμαι; Ρώτησε ο Ροβινσόνας εμβρόντητος*.

- Μάντεψε!

σεργιανώντας (σεργιανάω και σεργιανίζω): περπατώντας

❖ εμβρόντητος: ξαφνιασμένος

Ο Ροβινσόνας τον ήξερε απέξω κι ανακατωτά τον Παρασκευά και καταλάβαινε τον παραμικρό υπαινιγμό* του. Σηκώθηκε και χάθηκε μέσα στο δάσος.

Αφού ο Παρασκευάς ήταν Ροβινσόνας, ο παλιός Ροβινσόνας, αφέντης του σκλάβου Παρασκευά, στο Ροβινσόνα δεν έμενε παρά να γίνει Παρασκευάς, ο παλιός σκλάβος Παρασκευάς. Πραγματικά, δεν είχε πια την τετράγωνη γενειάδα και τα κουρεμένα μαλλιά που είχε πριν από την έκρηξη, και έμοιαζε τόσο πολύ με τον Παρασκευά, που δε χρειαζόταν μεγάλη προσπάθεια για να παίξει το ρόλο του. Έτριψε μόνο το πρόσωπο και το σώμα του με καρυδόζουμο,

τον παραμικρό υπαινιγμό: το παραμικρό υπονοούμενο

για να σκουρύνει, κι έδεσε πίσω
από τα γοφά του την πέτσινη
μπροστέλα* των Αραουκανών, που
φορούσε ο Παρασκευάς, όταν
ξεμπάρκαρε στο νησί Έπειτα
παρουσιάστηκε στον Παρασκευά
και του είπε:
- Ορίστε, είμαι ο Παρασκευάς!

Φώτη Κόντογλου,
Ο Ροβινσόνας
Κρούσος

(η) μπροστέλα: ποδιά

Αμέσως ο Παρασκευάς βάλθηκε να φτιάξει μεγάλες φράσεις στα καλύτερά του αγγλικά και ο Ροβινσόνας του απαντούσε με λίγες λέξεις στα αραουκανικά που είχε μάθει τον καιρό που ο Παρασκευάς δεν καταλάβαινε γρι από εγγλέζικα.

- Σ' έσωσα από τους ομοφύλους σου*, που ήθελαν να σε θυσιάσουν στα κακοποιά πνεύματα, είπε ο Παρασκευάς.

Και ο Ροβινσόνας γονάτισε στη γη, έσκυψε το κεφάλι ως το χώμα μουρμουρίζοντας φοβισμένα ευχαριστώ. Τέλος, πιάνοντας το πόδι του Παρασκευά, το 'βαλε πάνω στο σβέρκο του.

τους ομοφύλους σου (ο ομόφυλος):
τους ανθρώπους της φυλής σου

Το έπαιζαν πολλές φορές αυτό το παιχνίδι. Εκείνος που το άρχιζε ήταν πάντα ο Παρασκευάς. Μόλις παρουσιαζόταν με την ομπρέλα και τα ψεύτικα γένια του, ο Ροβινσόνας καταλάβαινε ότι απέναντί του βρισκόταν ο Ροβινσόνας και λοιπόν ελόγου του* έπρεπε να παίξει το ρόλο του Παρασκευά. Άλλωστε, ποτέ δεν έπαιζαν σκηνές φανταστικές, παράσταιναν μόνο επεισόδια της παλιάς ζωής τους, τότε που ο Παρασκευάς ήταν φοβισμένος σκλάβος και ο Ροβινσόνας αυστηρό αφεντικό. Έπαιζαν την ιστορία των μασκαρεμένων κάκτων, την άλλη με την καταστροφή του ορυζώνα ή το κρυφό κάπνισμα της πίπας κοντά στην μπαρουταποθήκη. Καμιά

ελόγου του: ο ίδιος προσωπικά

σκηνή όμως δεν άρεσε τόσο πολύ στον Παρασκευά, όσο αυτή της αρχής, όταν τον κυνηγούσαν οι Αραουκανοί, που ήθελαν να τον θυσιάσουν, και τον έσωζε ο Ροβινσόνας.

Αυτός είχε καταλάβει πως το παιχνίδι έκανε καλό στον Παρασκευά, γιατί τον αλάφρωνε από τη δυσάρεστη ανάμνηση της σκλαβιάς του. Μα και στον ίδιο το Ροβινσόνα έκανε καλό το παιχνίδι, γιατί είχε ακόμα μερικές τύψεις, που ήταν άλλοτε σκληρός αφέντης του Παρασκευά.

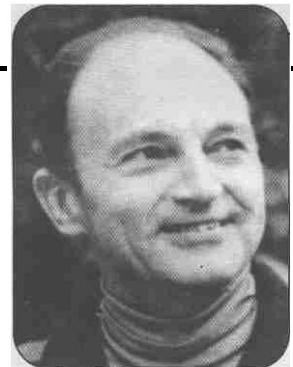
**μετάφραση: Δημήτρης
Ραυτόπουλος**

Ερωτήσεις – Δραστηριότητες:

- 1. Γιατί επινόησε ο Παρασκευάς το παιχνίδι της μεταμφίεσης και σε τι βοήθησε αυτό το παιχνίδι και τους δύο ήρωες;**
- 2. Με αφορμή το κείμενο συζητήστε στην τάξη τους τρόπους που μας βοηθούν να καταλάβουμε καλύτερα τους συνανθρώπους μας.**
- 3. Να κάνετε ένα παιχνίδι ρόλων, παίζοντας ο καθένας ένα ρόλο παρμένο από τη ζωή ή τη λογοτεχνία.**

Μισέλ Τουρνιέ
(Michel Tournier,
Παρίσι 1924)

Σπούδασε φιλοσοφία. Αγαπά τα παιδιά κι έχει πάθος για τη

φωτογραφία. Στο έργο του συνθέτει φιλοσοφικά, μυθικά και κοινωνικά στοιχεία. Στο βιβλίο του *Ο Παρασκευάς ή στις μονές του Ειρηνικού* (*Ο Παρασκευάς ή η πρωτόγονη ζωή είναι η διασκευή για παιδιά*) έχει επηρεαστεί από το έργο του Ντάνιελ ντε Φόου *Ροβινσών Κρούσος*. Ωστόσο, δίνει τη δική του εκδοχή. Άλλα έργα του είναι: *Επτά παραμύθια, Τα Μετέωρα, Γκασπάρ Μελχιόρ και Βαλτάσαρ, Η χρυσή σταγόνα, Ο τσαλαπετεινός, Ο βασιλιάς των Σκληθρών, Ζιλί και Ιωάννα κ.ά.* Ο Μ. Τουρνιέ έχει ασχοληθεί και με την τέχνη της φωτογραφίας.

Φεντερίκο Γκαρθία Λόρκα

ΣΤ7

Η καλόγρια η τσιγγάνα

Βουνά και σύγνεφα μακριά
σ' όλα τα γύρω σιγαλιά

Κάμποι και δέντρα μες στη ζέστη
και τα τοιχιά* μες στον ασβέστη

Σ' ένα αχερόχρωμο πανί*,
κεντά η καλόγρια η μικρή

Άχου τι όμορφα κεντάει
το χεράκι της πώς πάει

Βάνει πουλιά βάνει δεντρά
βάνει και τ' άστρα τα χρυσά

τα τοιχιά (το τοιχί): οι τοίχοι

❖ αχερόχρωμο πανί: κιτρινωπό
πανί, πανί που το χρώμα του είναι
ίδιο με του άχυρου

**Βάνει στις τέσσερις τις κόχες
τέσσερις αγριομολόχες**

**Σ' ένα αχερόχρωμο πανί
κεντά η καλόγρια η μικρή**

**Μα κάθε τόσο αναστενάζει
και κάτι με το νου της βάζει**

**Λίγο το χέρι σταματά
μες στον αέρα και κοιτά**

**Στα μάτια της που ανοιγοκλειούν
δυο καβαλάρηδες περνούν**

**Κι ύστερα πάλι στο πανί
κεντά η καλόγρια η μικρή**

**Τι ποτάμια! Τι χορτάρια!
Τι λιοτρόπια*! Τι φεγγάρια!**

**Λιοτρόπια (το λιοτρόπι): το
ηλιοτρόπιο, δηλαδή το φυτό ήλιος,
που μοιάζει με τεράστια μαργαρίτα**

Πλάσματα της αρεσιιάς της* της ονειροφαντασιιάς της

μετάφραση: Οδυσσέας Ελύτης

της αρεσιιάς της (η αρεσιιά): του
γούστου της

Φεντερίκο Γκαρθία Λόρκα,
Η τσιγγάνα καλόγρια
(Φεντερίκο Γκαρθία Λόρκα,
Σχέδια, 1987)

Ερωτήσεις – Δραστηριότητες:

1. Ποια στοιχεία μάς δίνει ο ποιητής για το κέντημα της καλόγριας; Υπάρχει κάτι που να προκαλεί την προσοχή της; Πώς θα χαρακτηρίζατε την ψυχική της κατάσταση;

2. Εσείς τι θα κεντούσατε ή τι θα ζωγραφίζατε σ' ένα πανί ή σ' ένα μαντίλι; Δοκιμάστε να σκιτσάρετε μερικά «πλάσματα» της δικής σας «ονειροφαντασιάς».

3. Στο σχέδιο *Η τσιγγάνα καλόγρια* ο Λόρκα ζωγράφησε την ηρωίδα του ποιήματος. Ο ίδιος είπε για τα σχέδιά του: «Αισθάνομαι άνετα, χαρούμενος, παιδί, όταν τα φιλοτεχνώ». Παρατηρήστε το σχέδιο και δώστε στοιχεία για την ενδυμασία της καλόγριας,

το χώρο στον οποίο βρίσκεται, και τα χρώματα που χρησιμοποιεί ο ποιητής.

Φεντερίκο Γκαρθία Λόρκα
(Federico Garcia Lorca,
Ισπανία 1898-1936)

Έγραψε ποιήματα και θεατρικά έργα. Κατά τη διάρκεια της σύντομης ζωής του εκδήλωσε μεγάλο και πολύπλευρο ταλέντο στη λογοτεχνία, στη ζωγραφική και στη μουσική. Βρήκε βίαιο θάνατο, δολοφονημένος από τους Ισπανούς εθνικιστές, λίγο μετά το ξέσπασμα του εμφύλιου πολέμου στην Ισπανία. Στο έργο του επηρεάστηκε από τη λαϊκή παράδοση της πατρίδας του και τη

μουσική των τσιγγάνων. Εμπνέεται από τη φύση και τον έρωτα, και προβληματίζεται από την ιδέα του θανάτου. Ποιητικά έργα του: *Τσιγγάνικο Ρομανθέρο, Ποιητής στη Νέα Υόρκη* κ.ά. Θεατρικά: *Ο ματωμένος γάμος, Γιέρμα, Το σπίτι της Μπερνάρντα Άλμπα* κ.ά.

ΣΤ8

[Ο γιος]

Τα αποσπάσματα που ακολουθούν ανήκουν στο Δ΄ κεφάλαιο του πολύ γνωστού μυθιστορήματος του μεγάλου Κρητικού λογοτέχνη Αναφορά στον Γκρέκο. Το έργο αυτό κυκλοφόρησε το 1961, μετά το θάνατο του συγγραφέα, και αποτελεί τη λογοτεχνική αυτοβιογραφία του.

Ο Αύγουστος ήταν για μένα, όταν ήμουν παιδί, κι είναι ακόμα, ο πιο αγαπημένος μου μήνας· αυτός φέρνει, μαθές*, τα σταφύλια και τα σύκα, τα πεπόνια, τα καρπούζια· τον ονομάτιστα Άγιον Αύγουστο·

μαθές: βέβαια

αυτός ο προστάτης μου, έλεγα, σε αυτόν θα κάνω την προσευκή μου· όταν θέλω τίποτα, από αυτόν θα το ζητώ, κι αυτός θα το ζητήσει από το Θεό, κι ο Θεός θα μου το δώσει. Και μια φορά πήρα νερομπογιές και τον ζωγράφισα: Έμοιαζε πολύ του παππού μου του χωριάτη· τα ίδια κόκκινα μάγουλα, το ίδιο φαρδύ χαμόγελο, μα ήταν ξυπόλυτος μέσα σ' ένα πατητήρι και πατούσε σταφύλια, και τα πόδια του ως τα γόνατα κι ως πάνω στα μεριά τα 'χα ζωγραφίσει κόκκινα από το μούστο· κι είχα στεφανώσει το κεφάλι του με κληματόφυλλα. Όμως κάτι του 'λειπε· μα τι; Τον κοίταξα καλά καλά και του 'βαλα δυο κέρατα στο κεφάλι, ανάμεσα στα κληματόφυλλα, γιατί το μαντίλι που φορούσε ο παππούς μου έκανε

δεξιά και ζερβά δυο μεγάλους κόμπους σαν κέρατα.

Από τη στιγμή που τον ζωγράφισα και στερέωσα το πρόσωπό του, στερεώθηκε και μέσα μου η εμπιστοσύνη μου σε αυτόν, και κάθε χρόνο τον περίμενα να 'ρθει, να τρυγήσει τ' αμπέλια της Κρήτης, να πατήσει τα σταφύλια και να κάμει το θάμα του, να βγάλει από τα σταφύλια κρασί. Γιατί, θυμούμαι, το μυστήριο τούτο με τυράννησε πολύ – πώς μπορεί να γίνει το σταφύλι κρασί· μονάχα ο Άγιος Αύγουστος μπορούσε να κάμει ένα τέτοιο θάμα· κι έλεγα: Αχ, να τύχαινε να τον συναπαντήσω μια μέρα στο αμπέλι που είχαμε απόξω από το Μεγάλο Κάστρο και να τον ρωτήσω να μου πει το μυστικό. Τι 'ναι το θάμα τούτο δεν καταλάβαινα. Η αγουρίδα γίνεται

σταφύλι, το σταφύλι γίνεται κρασί, το κρασί το πίνουν οι άνθρωποι και μεθούνε· γιατί μεθούνε; Όλα αυτά μου φαίνονταν μυστήρια φοβερά, και μια φορά που ρώτησα τον πατέρα μου, αυτός μάζεψε τα φρύδια: «Μη φυτρώνεις εκεί που δε σε σπέρνουν!», μου αποκρίθηκε.

Τον Αύγουστο ξάπλωναν και στους οψιγιάδες* τα σταφύλια, να τα ξεράνει ο ήλιος να γίνουν σταφίδα. Μια χρονιά είχαμε πάει στο αμπέλι μας και μέναμε στο εξοχικό μας σπιτάκι· ο αγέρας μύριζε, η γης καίγονταν, τα τζιτζίκια καίγονταν κι αυτά, σα να κάθονταν απάνω σε κάρβουνα αναμμένα.

στους οψιγιάδες (ο οψιγιάς): στα χωράφια δίπλα στα αμπέλια. Μετά από ειδικό καθάρισμα άπλωναν σ' αυτά και ξέραιναν τις σταφίδες

Τη μέρα εκείνη, της Κοίμησης της Παναγιάς, 15 Αυγούστου, οι εργάτες δε δούλευαν κι ο πατέρας μου κάθονταν στη ρίζα μιας ελιάς και κάπνιζε· είχαν έρθει γύρα οι γειτόνοι, που είχαν απλώσει κι αυτοί τη σταφίδα τους, κάπνιζαν πλάι στον πατέρα μου, αμίλητοι. Φαίνονταν στενοχωρημένοι. Όλοι είχαν καρφώσει τα μάτια σ' ένα συννεφάκι που 'χε προβάλει στον ουρανό, κατασκότεινο, βουβό, και προχωρούσε. Είχα καθίσει κι εγώ κοντά στον πατέρα μου και κοίταζα το σύννεφο· μου άρεσε· σκούρο μολυβί, χνουδάτο, κι ολοένα μεγάλωνε, άλλαζε πρόσωπο και κορμί, τότε σα γεμάτο ασκί, τότε σα μαυροφτέρουγο όρνιο και τότε σαν τον ελέφα που είχα δει ζωγραφιά· κουνούσε την προβοσκίδα του κι έψαχνε ν' αγγίξει κάτω της γης.

Αεράκι χλιαρό φύσηξε, τα φύλλα της ελιάς ανατρίχιασαν. Ένας γείτονας πετάχτηκε όρθιος, άπλωσε το χέρι κατά το σύννεφο που προχωρούσε.

- Ανάθεμά το, μουρμούρισε, ο Θεός να με βγάλει ψεύτη, φέρνει τον κατακλυσμό!

- Δάγκασε τη γλώσσα σου, του 'καμε ένας γέρος θεοφοβούμενος, δε θα το αφήσει η Παναγιά· σήμερα είναι της χάρης της.

Ο πατέρας μου έγρουξε*, μα δεν έβγαλε άχνα· πίστευε στην Παναγιά, μα δεν πίστευε πως η Παναγιά μπορεί να κουμαντάρει τα σύννεφα.

Εκεί που μιλούσαν, ο ουρανός σκεπάστηκε· οι πρώτες στάλες, χοντρές, ζεστές, άρχισαν να πέφτουν.

έγρουξε (γρούζω): γόγγυξε

**Τα σύννεφα χαμήλωσαν, κίτρινες
βουβές αστραπές καταξέσκιζαν τον
ουρανό.**

**- Παναγιά μου, φώναξαν οι γειτόνοι,
βοήθεια!**

**Όλοι πετάχτηκαν απάνω,
κατασκόρπισαν, καθένας έτρεχε
κατά το αμπέλι του, όπου είχε
απλώσει τη σταφίδα της χρονιάς. Κι
ως έτρεχαν, ολοένα και σκοτείνιαζε
ο αγέρας, κρεμάστηκαν μαύρες
πλεξούδες από τα σύννεφα,
ξέσπασε η μπόρα. Γέμισαν τ'
αυλάκια, πήραν να τρέχουν οι
δρόμοι σαν ποταμοί, φωνές
ακούστηκαν γοερές από το κάθε
αμπέλι. Άλλοι βλαστημούσαν, άλλοι
φώναζαν την Παναγιά να τους
λυπηθεί, να βάλει το χέρι της, και
στο τέλος θρήνος ξέσπασε πίσω
από τις ελιές στο κάθε αμπέλι.**

Ξέφυγα από το σπιτάκι, έτρεξα

μέσα στη νεροποντή, παράξενη
χαρά με είχε συνεπάρει, σα μεθύσι.

Είχα φτάσει ως το δρόμο, δεν
μπόρεσα να τον περάσω, ήταν
ποταμός, και στάθηκα και κοίταξα:
Μαζί με τα νερά κυλούσαν αγκαλιές
αγκαλιές τα μεσοξεραμένα
σταφύλια, ο μόχτος της χρονιάς,
έτρεχαν κατά τη θάλασσα και
χάνονταν. Ο θρήνος δυνάμωνε,
μερικές γυναίκες είχαν χωθεί ως τα
γόνατα μέσα στα νερά και μάχου-
νταν να περισώσουν λίγη σταφίδα·
άλλες, όρθιες στην άκρα του
δρόμου, είχαν βγάλει τις μπολίδες
τους* και συρομαδιούνταν* .

τις μπολίδες τους (η μπολίδα): τα
τσεμπέρια τους, τα μαντίλια που
έδεναν το κεφάλι τους ❖
συρομαδιούνταν (συρομαδιέμαι):
τραβούσαν τα μαλλιά τους

Είχα γίνει μουσκίδι ως το
κόκαλο· πήρα δρόμο κατά το
σπιτάκι και μάχουμουν* να κρύψω
τη χαρά μου· βιάζουμουν να δω τι
θα 'κανε ο πατέρας μου· θα 'κλαιγε,
θα βλαστημούσε, θα φώναζε;
Περνώντας από τον οψιγιά είδα
πως όλη μας η σταφίδα είχε φύγει.

Τον είδα να στέκεται στο
κατώφλι, ακίνητος, και δάγκανε τα
μουστάκια του. Πίσω του, όρθια, η
μητέρα μου έκλαιγε.

- Πατέρα, φώναξα, πάει η σταφίδα
μας!

- Εμείς δεν πάμε, μου αποκρίθηκε·
σώπα!

Ποτέ δεν ξέχασα τη στιγμή
ετούτη· θαρρώ μου στάθηκε στις
δύσκολες στιγμές της ζωής μου

μάχουμουν (μάχουμαι = μάχομαι):
προσπαθούσα

μεγάλο μάθημα· αναθυμόμουν τον πατέρα μου ήσυχο, ασάλευτο, να στέκεται στο κατώφλι, μήτε βλαστημούσε μήτε παρακαλούσε μήτε έκλαιγε· ασάλευτος κοίταζε τον όλεθρο κι έσωζε, μόνος αυτός, ανάμεσα σε όλους τους γειτόνους, την αξιοπρέπεια του ανθρώπου.

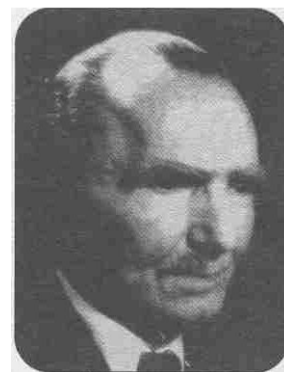
Ερωτήσεις – Δραστηριότητες:

- 1. Ποιος είναι ο αγαπημένος σας μήνας και γιατί; Μπορείτε να τον ζωγραφίσετε, δίνοντάς του ανθρώπινη μορφή;**
- 2. Ποιο πρόσωπο της ελληνικής μυθολογίας σας φέρνει στο νου ο Αύγουστος, όπως μας τον παρουσιάζει ο συγγραφέας, και ποια είναι τα στοιχεία της ομοιότητάς τους;**

3. Μπορείτε να χωριστείτε σε ομάδες και να βρείτε πληροφορίες για τον τρύγο στη μυθολογία, στην αρχαία Ελλάδα, στη λαϊκή παράδοση, στη ζωγραφική, στη μουσική, στη λογοτεχνία, στην εκκλησιαστική παράδοση, στη σύγχρονη εποχή.

4. Παρατηρήστε τους πίνακες του Θεόφιλου (σελ. 47) και του Αστεριάδη (σελ. 48). Ύστερα γράψτε μια μικρή ιστορία με σχετικό θέμα και διηγηθείτε την.

Νίκος Καζαντζάκης
(Ηράκλειο 1883 –
Φράιμπουργκ
Γερμανίας 1957)

Στοχαστής, μεταφραστής και σπουδαίος πεζογράφος. Επηρεάστηκε από τους μεγάλους φιλόσοφους Νίτσε και Μπερζόν, από το βουδισμό και την κομμουνιστική ιδεολογία. Επιδίωξε την ίδρυση νέας θρησκείας και οραματίστηκε μια καινούργια ηθική. Άνθρωπος πολυταξιδεμένος, πνεύμα ανήσυχο και ανυπόταχτο, συνδύασε στο έργο του ποικίλα στοιχεία από διάφορους πολιτισμούς, τα οποία κατάφερε να ενσωματώσει στην ελληνική πολιτιστική κληρονομιά. Έργα του: *Ασκητική, Βίος και πολιτεία του Αλέξη Ζορμπά, Ο φτωχούλης του Θεού, Οδύσσεια, Ο Χριστός ξανασταυρώνεται, Καπετάν Μιχάλης κ.ά.*

**Θεόφιλου Χατζημιχαήλ, Βάκχος.
Θεός του οίνου. Θεός των αρχαίων
(Θεόφιλος. Ζωγραφικοί πίνακες,
Δήμος Μυτιλήνης – Μουσείο
Θεοφίλου)**

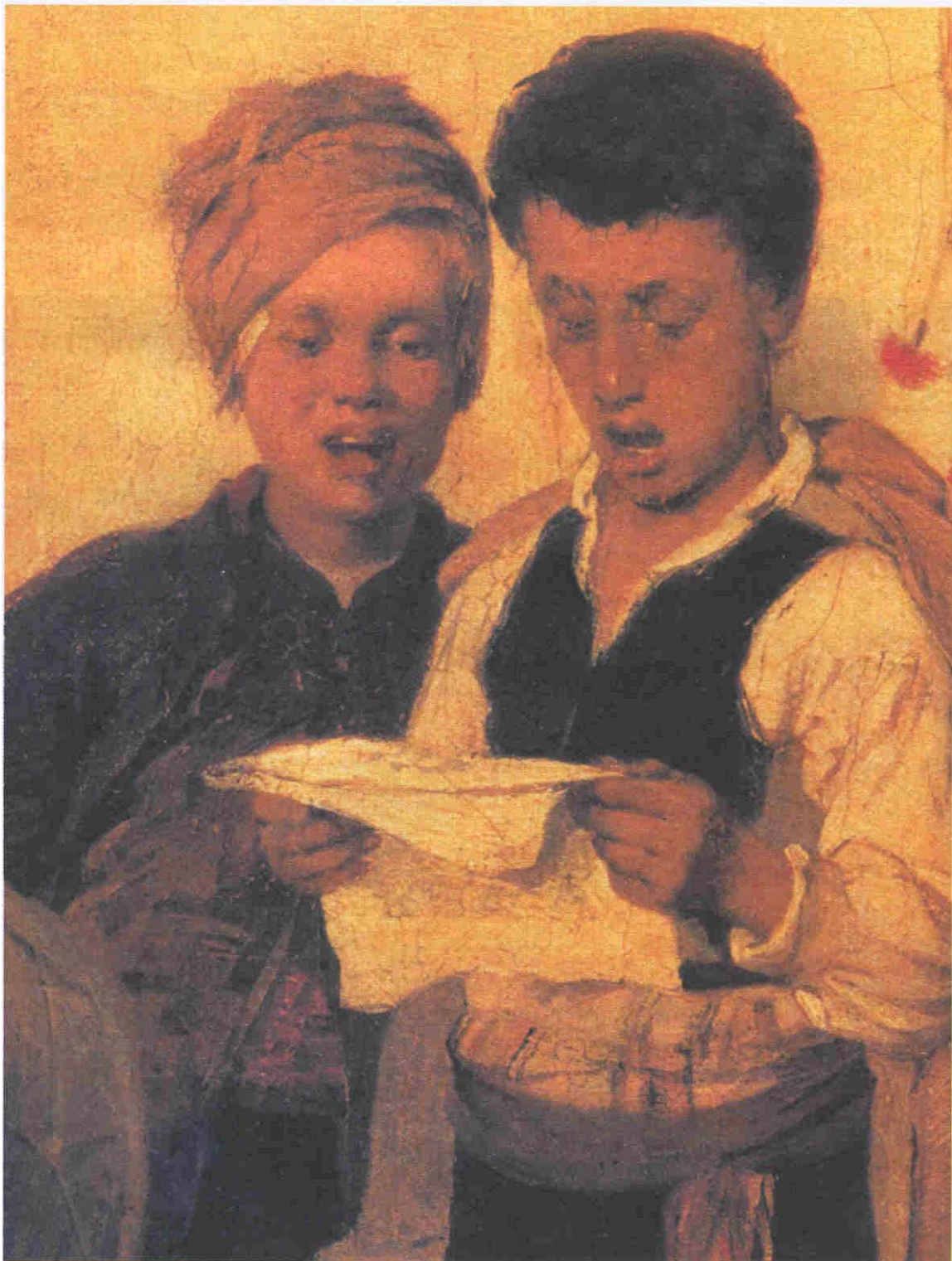
**Αγήνορα Αστεριάδη. Τρύγος.
Δύο γυναίκες (Αγήνωρ Αστεριάδης.
Ζωγραφική – Χαρακτική,
Δήμος Αθηναίων – Δήμος Λάρισας)**

**Νικηφόρου Λύτρα, *Τα κάλαντα*
(*Το παιδί στη νεοελληνική τέχνη,*
εκδ. Adam)**

Νικηφόρος Λύτρας (1832 – 1904)

**Σπουδαίος Έλληνας ζωγράφος.
Φιλοτέχνησε πίνακες με
προσωπογραφίες, ιστορικά
θέματα και ηθογραφικές σκηνές
της καθημερινής ζωής.**

**Νικηφόρου Λύτρα, *Τα κάλαντα*
(λεπτομέρεια)**

Απόστολος Παύλος

Z1

[Η αγάπη]

Αν μπορώ να λαλώ όλες τις γλώσσες των ανθρώπων, ακόμα και των αγγέλων, αλλά δεν έχω αγάπη για τους άλλους, οι λόγοι μου ακούγονται σαν ήχος χάλκινης καμπάνας ή σαν κυμβάλου* αλαλαγμός*. Κι αν έχω της προφητείας το χάρισμα κι όλα κατέχω τα μυστήρια κι όλη τη γνώση, κι αν έχω ακόμα όλη την πίστη έτσι που να μετακινώ βουνά, αλλά δεν έχω αγάπη, είμαι ένα τίποτα.

κυμβάλου (το κύμβαλο): κρουστού οργάνου ❖ (ο) αλαλαγμός: ήχος, κραυγή. Η φράση «σαν κυμβάλου αλαλαγμός» σημαίνει ότι οι λόγοι είναι κούφιοι, χωρίς ουσία

Κι αν ακόμα μοιράσω στους
φτωχούς όλα μου τα υπάρχοντα, κι
αν παραδώσω στη φωτιά το σώμα
μου για να καεί, αλλά δεν έχω
αγάπη, σε τίποτα δε μ' ωφελεί.

Εκείνος που αγαπάει έχει
μακροθυμία*, έχει και καλοσύνη·
εκείνος που αγαπάει δε
ζηλοφθονεί*· εκείνος που αγαπάει
δεν κομπάζει* ούτε περηφανεύεται·
είναι ευπρεπής, δεν είναι εγωιστής
ούτε ευερέθιστος*· ξεχνάει το κακό

(η) μακροθυμία: ανεκτικότητα,
υπομονή ❖ δε ζηλοφθονεί
(ζηλοφθονώ): δεν οδηγεί σε ζήλια
και μίσος ❖ δεν κομπάζει
(κομπάζω): δεν υπερηφανεύεται
χωρίς λόγο, δεν
ψωροϋπερηφανεύεται
❖ ευερέθιστος: αυτός που θυμώνει
με το παραμικρό

που του έχουν κάνει. Δε χαίρεται για το στραβό που γίνεται, αλλά μετέχει στη χαρά για το σωστό. Εκείνος που αγαπάει όλα τα ανέχεται· σε όλα εμπιστεύεται, για όλα ελπίζει, όλα τα υπομένει.

Ποτέ η αγάπη δε θα πάψει να υπάρχει.

Φώτη
Κόντογλου,
[Ο Χριστός]

Ερωτήσεις – Δραστηριότητες:

1. Βρείτε στο κείμενο τα γνωρίσματα της αγάπης. Από ποια πράγματα ή στοιχεία της ζωής είναι ανώτερη;

2. «Εγώ δεν είμαι για να μοιράζομαι έχθρες αλλ' αγάπη», λέει η Αντιγόνη, η ηρωίδα του Σοφοκλή, στην ομώνυμη τραγωδία. «Αγαπώ, άρα υπάρχω», γράφει ο Νικηφόρος Βρεττάκος σ' ένα ποίημά του. Να συζητήσετε στην τάξη για το νόημα των παραπάνω φράσεων.

3. Με ποιους τρόπους εκδηλώνετε εσείς την αγάπη σας προς τους γονείς, τα αδέλφια ή τους φίλους σας;

Απόστολος Παύλος
(Ταρσός Κιλικίας 10 μ.Χ - Ρώμη 64 μ.Χ.)

Υπήρξε μια από τις κορυφαίες φυσιογνωμίες του χριστιανισμού,

ένας από τους Αποστόλους του Χριστού. Ασπάστηκε το χριστιανισμό λίγα χρόνια μετά το θάνατο του Ιησού και από διώκτης του έπαιξε πρωταρχικό ρόλο στην εξάπλωση της νέας θρησκείας, αφιερώνοντας τη ζωή του στη διάδοση του Ευαγγελίου. Κατάφερε να κάνει γνωστό το χριστιανισμό έξω από τα στενά όρια της Παλαιστίνης και να επιδράσει στον κόσμο των εθνικών. Ο Παύλος συνέγραψε πολλές Επιστολές (Προς Ρωμαίους, Προς Κορινθίους, Προς Γαλάτας, Προς Θεσσαλονικείς κ.ά.), με τις οποίες ρύθμισε τα προβλήματα των Εκκλησιών που τότε είχαν ιδρυθεί.

**Θεοφάνους του
Κρητός,
[Απόστολος Παύλος].
Λεπτομέρεια
τοιχογραφίας.
16ος αι μ.Χ.,
Άγιον Όρος
(Μανόλη Χατζηδάκη,
Ο κρητικός ζωγράφος
Θεοφάνης,
εκδ. Μονής
Σταυρονικήτα –
Άγιον Όρος)**

Θεοφάνης ο Κρης

***Περίφημος αγιογράφος του
16ου αι. από την Κρήτη. Οι
μορφές του διακρίνονται από
φυσικότητα και εκφραστική
δύναμη.***

Z2

Ένας Θεός

Ω! μέσα μου γεννιέται ένας Θεός!
και το κορμί μου γίνεται ναός,
δεν είναι ως πρώτα φάτνη ταπεινή·
μέσα μου λάμπουν ξάστεροι
ουρανοί,

το μέτωπό μου λάμπει σαν αστέρι...
Στο Θεό φανείτε τώρα, ήρθεν η ώρα,
από τ' άγνωστα μυστικά σας μέρη,
Μάγοι, φέρτε στο Θεό τα πλούσια
δώρα.

Φέρτε μου Μάγοι – θεία βουλή*
το γράφει –
τη σμύρνα της ελπίδας, το λιβάνι
της πίστης, της αγάπης το χρυσάφι!
Μυστήρια τέτοια ανθρώπου νους
δε βάνει!

Και σεις, Θρόνοι πανάχραντοι,
αγγελούδια,
στην καρδιά μου – στην κούνια του
– σκυμμένα,
με της αθανασίας τα τραγούδια
υμνολογείτε εσείς τη θεία τη γέννα.

Μέσα μου λάμπουν ξάστεροι
ουρανοί
Και το κορμί μου, φάτνη ταπεινή,
Βλέπω κι αλλάζει, γίνεται ναός·
ω! μέσα μου γεννιέται ένας Θεός!

(η) βουλή: η επιθυμία, η θέληση

Ερωτήσεις – Δραστηριότητες:

- 1. Ποιο είναι το γεγονός που κάνει να μεταβληθεί το σώμα του ποιητή; Με τι παρομοιάζεται;**
- 2. Φάτνη – ναός: Πώς τα εννοεί ο ποιητής;**
- 3. Πώς καταλαβαίνετε το στίχο «και το κορμί μου γίνεται ναός»;**
- 4. Με τις μεταφορές ή τις παρομοιώσεις του ποιήματος σχηματίστε δικές σας φράσεις, για να δείξετε τι είναι για σας η γέννηση του Χριστού.**
- 5. Τι είδους είναι το μέτρο και η ομοιοκαταληξία του ποιήματος;**

- Βιογραφία του Κωστή Παλαμά υπάρχει στον 1ο τόμο, στη σελίδα 33.**

Z3 Τα Χριστούγεννα του Τα Κι Κο

Ο Τα Κι Κο ήταν ένα Κινεζάκι με χρυσαφένιο δέρμα και σκιστά ολόμαυρα μάτια. Ο μόνος του μπελάς ήταν τα μαλλιά του. Ίσια σαν πρόκες δε στεκόντουσαν ποτέ σε μια μεριά κι όλο τα έβρεχε και τα χτένιζε. Γιατί στον Τα Κι Κο άρεσε πολύ να είναι περιποιημένος.

Ο αξιότιμος πατέρας του κι η αξιαγάπητη μητέρα του ένα πρωί του ανήγγειλαν πως σύντομα θα ταξίδευαν στην Ευρώπη.

- Αυτήν την εποχή, του είπαν, γιορτάζουν μια μεγάλη γιορτή. Τη γέννηση του Χριστού. Θα πάμε να περάσουμε αυτές τις μέρες εκεί με φίλους που είχαν την ευγενική διάθεση να μας καλέσουν.

Ο ευγενικός Τα Κι Κο ευχαρίστησε τους γονείς του με μια βαθιά υπόκλιση. Μέσα του όμως ένιωθε πολύ πολύ λυπημένος. Δεν ήθελε να ταξιδέψει στην Ευρώπη.

Ο φίλος του Τε Κουέν είχε σκαλίσει με το σουγιά του ένα ξυλοπέδιλο κι ο Τα Κι Κο είχε υποσχεθεί να του το βάψει. Κι ο Λη με την αδελφή του τη Σουαίην θα τον έπαιρναν μαζί τους στο ποτάμι, να του δείξουν ένα πέρασμα με πολλά ψάρια.

Καλύτερα, λοιπόν, να έμενε μαζί τους στην Κίνα παρά να ταξιδέψει στην Ευρώπη για να γιορτάσει τα γενέθλια ενός κυρίου, που στο κάτω κάτω ούτε που τον γνώριζε.

Θυμάται που στα δικά του γενέθλια ο αξιότιμος πατέρας του έκανε δώρο στην αξιολάτρευτη μητέρα του μια πολύχρωμη βεντάλια από μεταξωτό ζωγραφισμένο πουλί.

Κι η μαμά χαμογέλασε με το πιο όμορφό της χαμόγελο. Κι ο Τα Κι Κο ένιωσε πολύ ευτυχισμένος.

Οι μέρες κύλησαν γρήγορα. Οι φίλοι του προσπάθησαν να κρύψουν τη στεναχώρια τους, κι ο Τα Κι Κο προσπάθησε να κρύψει τη δικιά του. Ήρθε η μέρα.

Μουτρωμένος ανέβηκε στη σκάλα του αεροπλάνου. Μόλις όμως άρχισαν να δουλεύουν οι κινητήρες, όλα ξεχάστηκαν. Κι όταν το αεροπλάνο άρχισε να τρέχει στα σύννεφα, βιδώνοντας με δύναμη τους έλικές του στον αέρα, τότε τα μαύρα μάτια του ξαστέρωσαν για τα καλά. Ήταν τόσο όμορφα να ταξιδεύεις στον ουρανό, μέσα στη ζεστή κοιλιά ενός μεγάλου πουλιού.

Φτάνοντας στο σπίτι των φίλων τους, ο πατέρας τον σύστησε στον κύριο και την κυρία του σπιτιού.

Όμως κανέναν από τους δυο δεν έλεγαν Χριστό.

- Φαίνεται, λείπει από το σπίτι αυτή τη στιγμή, σκέφτηκε ο Τα Κι Κο. Ίσως έρθει αργότερα. Όμως δεν ήρθε. Κι ενώ ετοίμαζαν τη γιορτή του, ο αξιότιμος κύριος Χριστός δε φαινόταν πουθενά· όσο περνούσαν οι μέρες, τόσο άναβε η περιέργειά του. Στο τέλος δεν κρατήθηκε. Πήγε και βρήκε την ευγενική κυρία του σπιτιού, έκανε μια βαθιά υπόκλιση και τη ρώτησε ποιος είναι τέλος πάντων ο κύριος Χριστός που γιορτάζει.

Η κυρία γέλασε:

- Γιατί τον λες «κύριο»; Ρώτησε.**
- Πώς να τον πω;**
- Μονάχα... Χριστό.**
- Γιατί; Δε θέλει να τον λένε κύριο;**
- Μα... είναι Θεός.**

Ο Τα Κι Κο έμεινε με το στόμα ανοιχτό. Κοιτούσε την κυρία σαστισμένος κι εκείνη τότε του είπε γελώντας.

- Φαίνεται πως δεν τον γνωρίζεις καθόλου. Στάσου να σου τον δείξω.

Έφυγε και σε λίγο ξαναγύρισε. Του έφερε μια ζωγραφισμένη φωτογραφία και του έδειξε ένα μωρό στην αγκαλιά της μητέρας του.

- Να, αυτός είναι ο Χριστός, του είπε δείχνοντάς του το μωρό.

Ο Τα Κι Κο έμεινε με τη ζωγραφισμένη φωτογραφία στο χέρι. «Θεός», λέει. Μα ο Θεός είναι δράκος κι αυτό το μωρό δεν είχε ούτε ουρά ούτε μεγάλα ρουθούνια.

«Το μωρό της εξαδέρφης μου είναι πιο ωραίο. Έχει χρυσαφένιο δέρμα και σκιστά ματάκια», σκέφτηκε, μα δεν είπε τίποτα,

κρύβοντας τη ζωγραφιά κάτω απ' το μαξιλάρι του.

Το βράδυ που θα γιόρταζαν τα γενέθλια αυτού του μωρού ήρθε. Όλη μέρα ετοίμαζαν, με φασαρία και πηγαινέλα. Και το βράδυ ανάψανε πάρα πολλά φώτα και ακουγόταν και παράξενη μουσική. Ήρθαν πολλοί στο σπίτι, πάρα πολλοί, με σκούρα ρούχα κι αστραφτερά χρυσαφικά, με πολλές μυρωδιές και χρώματα στο πρόσωπό τους. Όμως ήταν όλοι μεγάλοι. Δεν ήρθαν καθόλου παιδιά.

*Κινέζικος
δράκος*

Ο Τα Κι Κο έμεινε στο σαλόνι μαζί με τους μεγάλους κάμπωση ώρα. Ύστερα βαρέθηκε. Ανέβηκε στο δωμάτιό του. Άρχισε να ψαχουλεύει τα πράγματά του και το μυαλό του πήδησε στην Κίνα. Ξάπλωσε. Ήθελε να κοιμηθεί, μα δεν μπορούσε. Μόλις έκλεισε τα μάτια του, είδε μπροστά του τον Τε Κουέν με το ξυλοπάπουτσο που σκάλιζε. Είδε το Λη, και την Τη Σουαίην, με μια καλαθούνα* ξέχειλη ψάρια. Άνοιξε γρήγορα τα μάτια του, μα δεν ωφελούσε· είχαν κιόλας γεμίσει δάκρυα. Αχ, γιατί γεμίζουνε τα μάτια μας δάκρυα; Γιατί είναι τόσο μακριά το ποτάμι; Γιατί γιορτάζουν έτσι;

Τράβηξε από το μαξιλάρι του τη ζωγραφιά.

(η) καλαθούνα: μεγάλο καλάθι, καλάθα

Είναι Θεός, λέει... Πήρε ένα μολύβι και ζωγράφισε στον τοίχο ένα μεγάλο δράκο με σκιστά μάτια και ψαλιδωτή ουρά. Του 'φιαξε και μαλλιά. Μακριά και μαύρα, που για να τα χτενίσει θα 'πρεπε σίγουρα να τα βρέξει.

Έβαλε και τις δυο ζωγραφιές κοντά κοντά και βάλθηκε να τις κοιτάζει. Τις κοιτούσε, τις κοιτούσε ώρα πολλή, τόσο, που χάθηκαν και στη θέση τους βγήκανε ψάρια και βγήκε κι ο Τε Κουέν αγριεμένος με το ξυλοπάπουτσό του. Βγήκε κι η Τη Σουαίην θυμωμένη και ξαφνικά ξαναγύρισε ο δράκος κι αγρίεψαν τα μάτια του και πετάχτηκαν φλόγες απ' το στόμα του και κροτάλισε στον αγέρα την τρομερή ουρά του. Ξεφώνισε, ξέφρενος από φόβο. Μα δεν ακούστηκε. Οι μεγάλοι χόρευαν κάτω. Στο λαιμό του τον τσιμπούσε

κάτι σκληρό κι ο Τα Κι Κο έκλαιγε
και κάτω χόρευαν κι αυτός
έκλαιγε... έκλαιγε και ξαφνικά
αναπήδησε. Δαγκώθηκε για να
κόψει το κλάμα και τσίτωσε* τ' αυτί
του. Έξω απ' το παράθυρό του κάτι
ακουγόταν. Και κάτι άλλο
κλαψούριζε εκεί έξω. Σηκώθηκε. Τα
πνιγμένα κλάματα έσφιγγαν κύματα
κύματα το λαιμό του. Πήγε στο
παράθυρο. Κάποιος έκλαιγε στον
κήπο. Άνοιξε το παράθυρο.
Παγωνιά. Και το αναφιλητό* του
'κοβε την ανάσα. Κάτι νιαούριζε.
Ένα γατί έκλαιγε. Ο Τα Κι Κο
έκλαιγε. Ένα γατί νιαούριζε στον
κήπο κάτω απ' το παράθυρό του.
Το τρίχωμά του ήταν ίσιο, μαύρο
και βρεμένο απ' το μουσκεμένο

τσίτωσε (τσιτώνω): τέντωσε

❖ το αναφιλητό: κλάμα με λυγμούς

γρασίδι. Τα μαλλιά του Τα Κι Κο
ήταν στεγνά. Τα μάτια του ήταν
βρεμένα. Το παράθυρο χαμηλό. Το
γατί κλαψούριζε κι ο Τα Κι Κο έκλαι-
γε και το παράθυρο ήταν χαμηλό.

Πήδησε και το 'φερε μέσα.

Έβγαλε τη φανέλα του και το
σκούπισε. Το πήρε στο κρεβάτι
του, το τύλιξε με την κουβέρτα κι
έπαψαν να κλαίνε κι οι δύο.

Βολεύτηκε δίπλα στο γατί. Άπλωσε
το χέρι του και του 'τριψε την
πλάτη. Το γατί γουργούρισε,
μισάνοιξε τα μάτια. Τα μάτια του
γατιού ήταν σκιστά. Σκιστά τα μάτια
και του δράκου κολλητά στον τοίχο.
Το γατί κι ο δράκος. Τα μάτια του
γατιού ήταν γλυκά. Τα μάτια του
Χριστού ήταν γλυκά. Ο Χριστός και
ο δράκος. Το γατί και το χέρι που το
χάιδευε. Ο Χριστός κι ο Τα Κι Κο. Η
αγάπη κι ο δράκος.

**Έτριψε μαλακά το μουσούδι του
γατιού κι αυτό του 'γλειψε το χέρι.
Άνοιξε ολότελα τα ζεσταμένα μάτια
του κι εκεί μέσα ο Τα Κι Κο είδε την
Τη Σουαίην να χορεύει και το Λη να
ψαρεύει.**

**Έκλεισε τα μάτια του κι
ονειρεύτηκε ένα Χριστό με
χρυσάφενιο δέρμα και σκιστά
μάτια, κι ένα δράκο να ζεσταίνει με
την ανάσα του ένα ξεπαγιασμένο
γατί.**

Ερωτήσεις – Δραστηριότητες:

- 1. Ποια συναισθήματα νιώθει ο Τα Κι Κο, όταν έρχεται για πρώτη φορά σε επαφή με τη χριστιανική θρησκεία το βράδυ των Χριστουγέννων; Ποια κοινά σημεία ανακαλύπτει ανάμεσα στη νέα θρησκεία και στη δική του;**
- 2. Ποια γνωρίσματα του κινέζικου πολιτισμού διαφαίνονται στο κείμενο; Να βρείτε πληροφορίες για τη θρησκεία των Κινέζων.**
- 3. Να σχολιάσετε την τελευταία παράγραφο του κειμένου.**

Ειρήνη Μάρρα
(Αθήνα 1943 - 1998)

Έγραψε παραμύθια, διηγήματα, μυθιστορήματα και κείμενα για το θέατρο. Επίσης, έχει μεταφράσει και διασκευάσει πολλά έργα. Η ευαισθησία μαζί με το ρεαλισμό, η τρυφερότητα με το χιούμορ, χαρακτηρίζουν το γράψιμό της. Θέματα των βιβλίων της είναι το διαζύγιο, η υιοθεσία, τα παιδιά με ειδικές ανάγκες, η ιστορία, οι θρύλοι και οι παραδόσεις του λαού μας. Έργα της: *Πολικός και Μελένια, Μια ιστορία για δύο, Το μυστικό τραγούδι της Μάτας, Ο μικρός Ντουπ, Παραμύθια που χορεύουν (σειρά), Η Γιαλούσα, Το άδειο μπουκάλι.*

Στέφαν Λόχνερ, Η Παναγία με τις τριανταφυλλιές

Στέφαν Λόχνερ

**Γερμανός ζωγράφος του 15ου
αιώνα. Ζωγράφισε θρησκευτικά
θέματα. Η Παναγία με τις
τριανταφυλλιές είναι από τα
αξιολογότερα έργα του.**

Z4

Μοραΐτικα κάλαντα

Χριστούγεννα, πρωτούγεννα,
πρώτη γιορτή του χρόνου
για βγάτε*, διέτε*, μάθετε πως
ο Χριστός γεννάται.
Γεννάται κι ανατρέφεται με μέλι και
με γάλα.
Το μέλι τρών' οι άρχοντες, το γάλα
οι αφεντάδες
και το μελισσοβότανο* να νίβονται*
οι κυράδες.

βγάτε (βγαίνω): βγείτε ❖ διέτε

(βλέπω): δείτε

❖ το μελισσοβότανο: θαμνώδες

αρωματικό φυτό ❖ να νίβονται

(νίβομαι): να πλένουν τα χέρια και

το πρόσωπό τους

Κυρά ψηλή, κυρά λιγνή, κυρά
γαϊτανοφρύδα*,
κυρά μ' όταν στολίζεσαι να πας
στην εκκλησιά σου
βάζεις τον ήλιο πρόσωπο και το
φεγγάρι αγκάλη
και τον καθάριο αυγερινό τον βάζεις
δαχτυλίδι.

Εμείς εδώ δεν ήρθαμε να φάμε και
να πιούμε,
παρά σας αγαπούσαμε κι ήρθαμε
να σας δούμε.
Δώστε μας και τον κόκορα, δώστε
μας και την κότα,
δώστε μας και πέντ' έξι αυγά να
πάμε σ' άλλη πόρτα.

❖ (η) γαϊτανοφρύδα: η γυναίκα
που έχει λεπτό και κομψό (τοξωτό)
φρύδι.

Ερωτήσεις – Δραστηριότητες:

- 1. Ποια παραδοσιακά στοιχεία αναφέρονται στα κάλαντα αυτά;**
- 2. Ποιες είναι οι μεταφορές που υπάρχουν στο τραγούδι; Σε τι χρησιμεύουν;**
- 3. Ρωτήστε τους παππούδες και τις γιαγιάδες σας να σας πουν τα κάλαντα του τόπου τους. Ύστερα συγκεντρώστε τα και φτιάξτε ένα φυλλάδιο με αυτά. Μπορείτε, ακόμη, να τους βάλετε να τα ψάλουν κι εσείς να τα μαγνητοφωνήσετε για να μη χαθούν.**
- 4. Σαν συνέχεια της προηγούμενης δραστηριότητας συγκεντρώστε παραδοσιακά κάλαντα από διάφορες περιοχές της Ελλάδας και απαγγείλτε ή τραγουδήστε τα στη γιορτή της τάξης ή του σχολείου σας.**

Νικηφόρος Βρεττάκος

Z5

Τα γόνατα του Ιησού

Καρφωμένα στ' αγριόξυλο του
σταυρού, σχηματίζουν
μι'* αμβλεία γωνία.

Είναι τα ίδια τα γόνατα
που προβάτιζαν*, παίζοντας, γύρω
απ' το κόκκινο

φουστάνι της μάνας του, όταν
ήτανε βρέφος δέκα μηνών.

Που αργότερα, έφηβος,

τ' ακούμπαγε κάτω
στη γη πριονίζοντας το ξύλο ενός
κέδρου.

Που λύθηκαν κι έπεσαν, ένας

σωρός,

– μια νύχτα που η άνοιξη ήταν

αβάσταγη

και μύριζε η γης κι ο ουρανός

λεμονάνθι –

στο Όρος των Ελαιών.

Κι είναι ακόμη τα γόνατα
που κάθιζε, αμίλητος, δυο δυο
τα παιδιά
κι απλώνοντας δίπλα του, πάνω
στη γη,
το απέραντο χέρι του, τα φίλευεν*
ένα

λουλουδάκι –
κομμένο
απ' τον πλούτο του σύμπαντος.

μι': μία ❖ προβάτιζαν (προβατίζω):
έκαναν προσπάθεια να
περπατήσουν, μπουσουλούσε με
αυτά ❖ τα φίλευεν: τους πρόσφερε

**Μιχαήλ Άγγελου, Πιετά
(λεπτομέρεια,
Άγιος Πέτρος, Βατικανό, Ρώμη)**

Μιχαήλ Άγγελος (1475-1564)

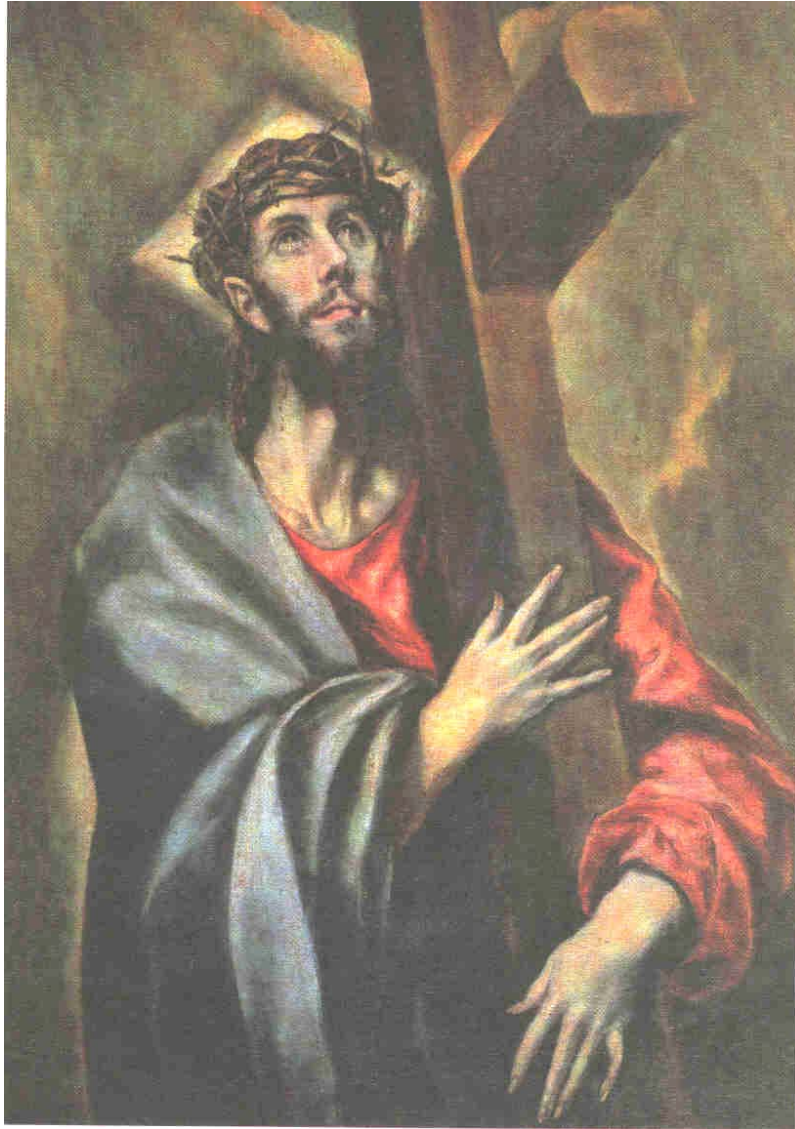
**Κορυφαίος Φλωρεντινός
γλύπτης, ζωγράφος, ποιητής
και αρχιτέκτονας. Το έργο του
χαρακτηρίζει η μεγαλοφυής
επινόηση μορφών και η
δραματικότητα.**

Ερωτήσεις – Δραστηριότητες:

- 1. Ο ποιητής παρουσιάζει ορισμένες πολύ ανθρώπινες στιγμές της ζωής του Ιησού, γεμάτες τρυφερότητα. Ποιες είναι αυτές;**
- 2. Σε ποια σημεία του κειμένου πιστεύετε ότι διαφαίνεται η θεία φύση του Ιησού;**
- 3. «Ο Ιησούς και τα παιδιά»: Γράψτε ένα σύντομο κείμενο μ' αυτό το θέμα.**

- Βιογραφία του Νικηφόρου Βρεττάκου υπάρχει στη σελίδα 141 του 1ου τόμου

**Δομήνικου Θεοτοκόπουλου Ο Χριστός αίρων τον Σταυρόν,
(Δομήνικος Θεοτοκόπουλος Κρης, Δήμος Ηρακλείου, 1990)**

**Δομήνικος Θεοτοκόπουλος
(1540-1614)**

***Γνωστός ως Ελ Γκρέκο.
Ζωγράφισε κυρίως
θρησκευτικά θέματα. Οι
ανθρώπινες μορφές του
αναδίδουν ανυπέρβλητη
πνευματικότητα.***

Ρωμανός ο Μελωδός

Z6 Η Ανάσταση του Ιησού

Τον σταυρό σου προσκυνώ, Χριστέ
ο Θεός,
και την ταφή σου δοξάζω, αθάνατε,
και την ανάστασή σου εορτάζω
κι ανακράζω* σου «Ανέστη
ο Κύριος».

ανακράζω: φωνάζω με όλη τη
δύναμη της ψυχής μου ❖ τον άδη
(ο άδης): το θάνατο

Την οδό σου, Σωτήρα μου, προς
τον άδη*
κανένας δεν την έμαθε καλύτερ'
απ' τον Άδη·
γιατί με όσα είδε, με όσα έπαθε
τη δύναμή σου μπόρεσε να
καταλάβει.

μετάφραση: Κυριάκος
Χαραλαμπίδης

τον άδη (ο άδης): το θάνατο

Ερωτήσεις – Δραστηριότητες:

- 1. Σε ποιες ημέρες της Μεγάλης Εβδομάδας αντιστοιχούν οι τέσσερις πρώτοι στίχοι του ύμνου; Ποιες συγκεκριμένες λέξεις δείχνουν το συσχετισμό λέξεων και ημερών;**
- 2. Να γράψετε ένα μικρό κείμενο, εμπνευσμένο από τα θρησκευτικά γεγονότα που αναφέρονται στον ύμνο.**
- 3. Με ποιες λέξεις αποδίδεται στον ύμνο του Ρωμανού το νόημα της φράσης «θανάτω θάνατον πατήσας», που σας είναι γνωστή από το τροπάριο το οποίο ψάλλεται τη νύχτα της Ανάστασης;**
- 4. Ποιο είναι για σας το νόημα της Ανάστασης;**

Ρωμανός ο Μελωδός

(Έμεσα Συρίας αρχές 6ου αιώνα μ.Χ. - Κωνσταντινούπολη 560 μ.Χ., περίπου)

Βυζαντινός υμνογράφος που έζησε, δημιούργησε και αναγνωρίστηκε στην Κωνσταντινούπολη. Γύρω στα 85 κοντάκια (ύμνοι δηλαδή με θέματα από την *Παλαιά* και την *Καινή Διαθήκη* ή σχετικά με τη ζωή και τα θαύματα του Χριστού, της Παναγίας και των αγίων) θεωρούνται δικές του εμπνεύσεις. Μέσα σ' αυτά περιλαμβάνεται και ο Ακάθιστος ύμνος. Οι ποιητικές συνθέσεις του διακρίνονται για τη μεγαλοπρέπεια του ύφους τους, τις εντυπωσιακές εικόνες τους, καθώς και για τον πλούτο των λέξεων και των ρητορικών σχημάτων τους. Η Ορθόδοξη Εκκλησία τον έχει ανακηρύξει άγιο.

**Κωνσταντίνου Παρθένη,
Η Ανάστασις**

**Κωνσταντίνος Παρθένης
(1878-1967)**

**Από τους σπουδαιότερους
ζωγράφους μας, με ιδιαίτερα
προσωπικό ύφος.**

**Ζωγράφισε θρησκευτικά και
μυθολογικά θέματα, τοπία,
προσωπογραφίες.**

Ζ7

Τα κόκκινα αυγά

Τα έθιμα είναι αυθόρμητες κοινωνικές εκδηλώσεις που ο λαός επαναλαμβάνει, για να εκφράσει μ' αυτά τις αντιλήψεις του και τα πιστεύω του. Τα περισσότερα ελληνικά έθιμα έχουν τις ρίζες τους στα αρχαία και τα βυζαντινά χρόνια. Άλλα, πάλι, παρουσιάζουν ομοιότητες με έθιμα γειτονικών μας λαών και άλλα έχουν δεχτεί επιδράσεις από λαούς με τους οποίους ήρθαμε σε επαφή. Στο πέραςμα των αιώνων, μερικά έθιμα έμειναν σχεδόν αμετάβλητα (π.χ. έθιμα του γάμου), ενώ άλλες λαϊκές εκδηλώσεις εξελίχτηκαν σύμφωνα με τις κοινωνικές και πολιτισμικές αλλαγές (π.χ. οι χοροί και η μουσική τους, τα παραμύθια, οι μύθοι).

Ωστόσο, όσο κι αν μεταβληθεί ένα έθιμο, διατηρεί πάντοτε τον κεντρικό πυρήνα του.

Αγαπητοί μου,

Μια φίλη μας, αν θυμάστε, ρώτησε τις Αποκριές πώς κι από τι επικράτησε το παράξενο έθιμο του μασκαρέματος* κι η **Διάπλαση*** της εξήγησε στην **Αλληλογραφία*** πως είν' ένα λείψανο ειδωλολατρικό. Ένας φίλος μας σήμερα μας κάνει την ίδια ερώτηση για το έθιμο των κόκκινων αυγών. Άραγε η ίδια εξήγηση θα χωρούσε;

Διάπλαση: εννοεί το παιδικό περιοδικό *Η Διάπλασις των Παίδων* ❖ στην Αλληλογραφία: είναι η στήλη του περιοδικού που απαντούσε στις επιστολές των μικρών αναγνωστών του

**Είναι κι αυτό έν' από τα ειδωλολα-
τρικά εκείνα έθιμα που, τροποποι-
ημένα λιγάκι, πέρασαν και στο
χριστιανισμό; Ποιος ξέρει! Το βέβαιο
είναι πως το αυγό, σα σύμβολο
γονιμότητας, ήταν ιερό κάποιας
θεάς που τη λάτρευαν οι αρχαίοι
Φοίνικες – της Ίσιδος νομίζω – και
πως γι' αυτό η αυγοφαγία, σε
κάποιες γιορτές εκεί πέρα, ήταν
έθιμο θρησκευτικό. Λένε λοιπόν οι
σοφοί πως το έθιμο των Φοινίκων
πέρασε ύστερα στους Έλληνες και
στους Εβραίους κι απ' αυτό η
εβραϊκή κι η χριστιανική αυγοφαγία
του Πάσχα. Λείψανο δηλαδή ειδω-
λολατρικό, λιγάκι τροποποιημένο.
Αλλά πώς τροποποιήθηκε; Και γιατί
τα πασχαλιάτικ' αυγά επικρά-
τησε να τα τρώμε κοκκινοβαμμένα;
Εδώ οι γνώμες χωρίζονται.
Άλλοι λένε πως είναι από ένα θαύμα**

που έγινε στην Ιερουσαλήμ την ημέρα της Σταύρωσης. Τη στιγμή δηλαδή που οι Εβραίοι εφώναξαν το αίμα αυτού – του Χριστού – εφ’ ημάς και επί τα τέκνα ημών»*, στα σπίτια τους βάφτηκαν κόκκινα όλα τα τρόφιμα που είχαν για το Πάσχα, άρα και τ’ αυγά. Και για ενθύμηση αυτού του θαύματος οι χριστιανοί από τότε βάφουν τα πασχαλιάτικ’ αυγά τους κόκκινα. Άλλοι πάλι λένε πως το θαύμα που θυμίζει το βάψιμο αυτό έγινε αργότερα στη Ρώμη. Την ημέρα δηλαδή που γεννιόταν εκεί κάποιος αυτοκράτορας – δε θυμούμαι τώρα ποιος – που έμελλε να γίνει κατόπι φίλος και προστάτης των κατατρεγμένων

«εφ’ ημάς και επί τα τέκνα ημών»:
να πέσει επάνω μας και πάνω στα παιδιά μας

χριστιανών, οι όρνιαθες της παλατιανής αυλής (με την κυριολεξία εδώ), για να προαναγγείλουν αυτό το χαρμόσυνο, γέννησαν κόκκιν' αυγά. Μπορεί κανείς να διαλέξει όποιο απ' αυτά τα θαύματα του αρέσει καλύτερα και να πιστέψει – τίποτα δεν εμποδίζει – πως απ' αυτό προήλθε το έθιμο.

Άλλοι, ωστόσο, τ' αποκρύβουν και τα δύο. Κανένα θαύμα, σας λένε. Οι χριστιανοί τρώνε αυγά το Πάσχα, γιατί συμβολίζουν την Ανάσταση. Όπως δηλαδή το κλωσοπουλάκι σπάζει το τσέφλι* και βγαίνει απ' τ' αυγό του, έτσι κι ο Χριστός σήκωσε την πλάκα και βγήκε απ' τον τάφο του. Και τα βάζουμε κόκκινα τ' αυγά του Πάσχα, είτε για να τα κάμουμε ακόμα πιο χαρούμενα σύμβολα,

το τσέφλι: το τσόφλι του αυγού

αφού το κόκκινο είναι το χρώμα της χαράς, είτε γιατί κι αυτό, μαζί με τόσα άλλα, το πήραμε απ' τους Εβραίους που έβαφαν το Πάσχα όλα τους τα πράγματα κόκκινα, ακόμα και τους τοίχους των σπιτιών τους, σα με το αίμα του αρνιού που έσφαξαν για ενθύμηση άλλου περιστατικού της Ιεράς Ιστορίας τους. Γιατί μήπως και το πατροπαράδοτο, το απαραίτητο αρνί του χριστιανικού μας Πάσχα, δεν κατάγεται από εκείνο που έσφαξαν οι Εβραίοι την παραμονή της Εξόδου από την Αίγυπτο και με το αίμα του έβαψαν τις πόρτες τους, σημάδι για να μη μπει στα σπίτια τους, τη φοβερή εκείνη για τους Αιγυπτίους νύχτα, ο εξολοθρευτής Άγγελος;

Αυτά τέλος πάντων λένε οι σοφοί για την καταγωγή των κόκκινων αυγών. Καθώς βλέπετε, είναι κάπως

δύσκολο να εξακριβωθεί η αλήθεια. Αλλά τι μας μέλει! Φτάνει που το έθιμο είν' όμορφο κι αθώο. Ούτ' αίμα χύνει ούτε πόνο προξενεί. Λίγη βαφή στο τσουκάλι που θα βράσουν, και τ' αυγά βγαίνουν από κει μέσα πασχαλιάτικα. Αλλού – γιατί το χριστιανικό αυτό έθιμο είναι παγκόσμιο –, τα βάφουν και τριανταφυλλιά και γαλάζια και χρυσά ή τα χρυσοστολίζουν. Αλλά πιο γνήσια, πιο πασχαλιάτικ' απ' όλα μου φαίνονται τα δικά μας, τα καθαυτό κόκκινα. Είναι, αλήθεια, το χρώμα της χαράς, όπως το μαύρο είναι της λύπης. Φτάνει να ιδούμε μπροστά μας ένα μόνο κόκκινο αυγό, για να αιστανθούμε πως κάτι ευχάριστο, κάτι χαρούμενο ήρθε ή πλησιάζει. Και μου φαίνεται πως αυτός είναι κι ο μόνος λόγος που αγαπήθηκε, γενικεύτηκε κι

επικράτησε το έθιμο, απ' όποιο
θαύμα κι αν γεννήθηκε, απ' όποια
άλλη θρησκεία κι αν πέρασε στη
δική μας. Είναι όμορφο κι αθώο. Κι
αποτελεί μια απ' τις μεγαλύτερες
παιδιάτικες χαρές του χρόνου!

Θυμούμαι την τεράστια
εντύπωση που μου 'καναν τα
κόκκιν' αυγά σαν ήμουν μικρός. Και
το σχήμα τους κι η γεύση τους
ακόμα μου φαινόταν πως άλλαζε
μαζί με το χρώμα τους. Τα 'βλεπα
πιο στρογγυλά, πιο μεγάλα, πιο
ωραία. Κι ενώ τ' άσπρα αυγά δεν τα
'τρωγα με καμιά εξαιρετική ευχαρί-
στηση, τα κόκκινα πασχαλινά ήταν
για μένα αληθινή αμβροσία*! Όταν

(η) αμβροσία: η τροφή των αρχαίων
θεών του Ολύμπου, που τους έκανε
αθάνατους. Μεταφορικά σημαίνει το
πολύ νόστιμο φαγητό.

τα 'σπαζα, έμενα εκστατικός
μπροστά στην απροσδόκητη
ασπράδα που είχαν τα τσέφλια
τους από μέσα και που έκανε μια
τόσο ζωηρή αντίθεση με την
κοκκινάδα της επιφάνειας. Ακόμα
και το κιτρινάδι, κοντά στο κόκκινο,
το 'βλεπα αλλιώτικο. Πόσα
χρώματα σ' ένα πασχαλιάτικο αυγό
ανοιγμένο! Σωστό λουλούδι! Κι
όταν την Πρωτομαγιά απέξω απ' τις
πόρτες των σπιτιών, κατά το έθιμο
του τόπου μου, έβλεπα σκορπι-
σμένα μαζί με άλλα λουλούδια και
κομματάκια από τσέφλια κόκκινων
αυγών, μου φαίνονταν κι αυτά σαν
αληθινά ροδοπέταλα...

Όλες αυτές οι παιδιάτικες εντυ-
πώσεις μου ξαναγεννιόνταν κάθε
Πάσχα, όταν είχα τα κορίτσια μου
μικρά κι έβλεπα την ασύγκριτη χαρά
τους μπροστά στα κόκκιν' αυγά.

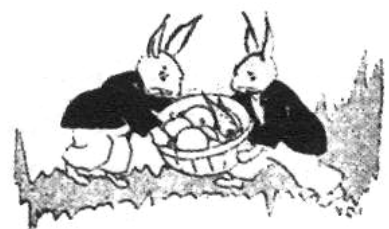
Τίποτα, τίποτα δεν τα χαροποιούσε περισσότερο! Ούτε τα πρωτοχρονιάτικα δώρα. Κι όταν μεγάλωσαν λίγο και μπορούσαν κι αυτά κάτι να κάνουν στο σπίτι, μονάχα τους ήθελαν ν' αγοράζουν κάθε χρόνο τη βαφή και μονάχα τους – με τι φασαρία, Θε μου*! – να βάφουν τ' αυγά του Πάσχα.

Μα και σήμερα, που στο σπίτι μου δεν υπάρχουν πια μικρά παιδιά και που τα κόκκιν' αυγά, χωρίς καμιά φασαρία τα βάφει η νοικοκυρά ή η υπηρέτρια αδιάφορο, η θέα τους μας χαροποιεί όλους, γιατί μας ξανακάνει αμέσως παιδιά. Κι αυτό βέβαια συμβαίνει σ' όλα τα σπίτια...

Σας ασπάζομαι!

ΦΑΙΔΩΝ

Θε μου: Θεέ μου

Ερωτήσεις – Δραστηριότητες:

- 1. Μπορείτε να συγκεντρώσετε πληροφορίες για πασχαλινά έθιμα από λαογραφικά περιοδικά και βιβλία ή από διηγήσεις μεγαλύτερων ανθρώπων;**
- 2. Συζητήστε στην τάξη τι μπορεί να συμβεί σ' ένα λαό όταν ξεχάσει τα έθιμα και τις παραδόσεις του.**
- 3. Θέλετε να δοκιμάσουμε να παρασκευάσουμε παραδοσιακά κουλουράκια;**

Συνταγή

Υλικά που θα χρειαστούμε:

2 ποτήρια του νερού

αραβοσιτέλαιο

1 ποτήρι ζάχαρη

1 ποτήρι ρετσίνα

**1 ποτήρι σουσάμι
1 κιλό αλεύρι που να φουσκώνει
μόνο του (η ζύμη πρέπει να γίνει
μαλακή).**

Εκτέλεση

**Ανακατεύουμε καλά όλα τα υλικά
εκτός από το αλεύρι και το σουσάμι,
που τα προσθέτουμε μετά.
Ζυμώνουμε και πλάθουμε τη ζύμη
σε πολύ λεπτά κορδονάκια σαν το
μικρό μας δάχτυλο. Τα ενώνουμε
στις άκρες, για να πάρουν
στρογγυλό σχήμα, ή διπλώνουμε τα
κορδονάκια, τα στρίβουμε και
ενώνουμε τις δύο άκρες τους.
Τοποθετούμε τα κουλούρια σε
βουτυρωμένο ταψί και τα ψήνουμε
σε 180⁰ C για 15 λεπτά περίπου.
Καλή σας όρεξη!**

Γρηγόριος Ξενόπουλος
(Κωνσταντινούπολη
1867 - Αθήνα 1951)

Αφιέρωσε μεγάλο μέρος του έργου του στα παιδιά. Από το περιοδικό *Η Διάπλασις των Παίδων*, του οποίου ήταν διευθυντής από το 1896 έως το 1945, με τις περίφημες «Αθηναϊκές επιστολές» του, που τις υπέγραφε με το ψευδώνυμο «Φαίδων», διαπαιδαγούσε ευχάριστα τα ελληνόπουλα, αναλύοντας ποικίλα θέματα της πολιτιστικής, της κοινωνικής και της σχολικής ζωής. Το λογοτεχνικό έργο του (μυθιστορήματα, διηγήματα, θεατρικά έργα κ.ά.), που απευθύνεται κυρίως σε μεγάλους, αναφέρεται είτε στην κοινωνική ζωή της ζακυνθινής και της αθηναϊκής

**κοινωνίας είτε σε γενικότερα
κοινωνικά προβλήματα. Κείμενα
του για παιδιά: «Αδελφούλα μου»,
«Μαργαρίτα Στέφα»
(πρωτοδημοσιευμένα στη
Διάπλαση των Παίδων), *Ο μπέμπης
αρχιλήσταρχος* και για μεγάλους:
*Το μυστικό της κοντέσας
Βαλέραινας*, «*Ο κόκκινος βράχος*»,
«*Πλούσιοι και φτωχοί*» κ.ά.**

Z8

Τ' αγνάντεμα

Ο μύθος αυτός ανήκει στο σύντομο διήγημα «Τ' αγνάντεμα» του μεγάλου Σκιαθίτη συγγραφέα μας. Αναφέρεται στον αβάσταχο πόνο μιας νιόπαντρης γυναίκας, της Φλανδρώς, που η θάλασσα της παίρνει το ταίρι της. Οι κατάρρες της και τα δάκρυά της εξοργίζουν το παντοδύναμο υγρό στοιχείο, που φουσκώνει και πνίγει μέσα στα κύματά του το ναυτικό σύζυγό της. Αδύναμος ο άνθρωπος μπροστά στα στοιχεία της φύσης, προσπαθεί να τα καλοπιιάσει και αυτό το πετυχαίνει μόνο με τη βοήθεια του Θεού. Η Φλανδρώ, ωστόσο, επειδή έζησε σε χρόνια ειδωλολατρίας, θα τιμωρηθεί.

Παιδιά μου, κορίτσια μου,
αρχίζει να ομιλεί η γριά
Συρραχίνα, παλαιά καπετάνισσα με
το ραβδάκι της και με το καλάθκι
της στο χέρι, με τα ογδόντα χρόνια
στην πλάτη της, μπόρεσε κι ανέβη
τον ανήφορον διά να καμαρώσει,
ίσως διά τελευταίαν φοράν, το
καράβι του γιου της που έφευγε.
Ξέρετε τι μεγάλη χάρη έχει και
πόσο καλό έκαμε στους
θαλασσινοούς αυτό το εκκλησιδάκι
της Μεγαλόχαρης;
- Πώς δεν το ξέρουμε, είπαν αι
άλλαι*, ας έχει δόξα το όνομά της.
- Το εξωκλήσι αυτό αγίωσε και
μέρωσε όλο το άγριο κύμα·
πρωτύτερα είχε κατάρα όλος αυτός
ο γιαλός.
- Γιατί;

αι άλλαι: οι άλλες

- Βλέπετε κείνον τον βράχο, κάτω στο κύμα, που ξεχωρίζει απ' το γιαλό;... που φαίνεται σαν άνθρωπος με κεφάλι και με στήθια;... που μοιάζει σαν γυναίκα; Εκείνη είναι το Φλανδρώ.

- Ναι, το Φλανδρώ, είπε η υπερεξηκοντούτις* Χατζηχάναινα. Κάτι έχω ακουστά μου, Εσύ θα το ξέρεις καλύτερα, θεια - Φλωρού.

- Το βλέπετε κι είναι ξέρα, είπε η Φλωρού, η Συρραχίνα. μια φορά κι έναν καιρό ήταν άνθρωπος.

- Άνθρωπος;

- Άνθρωπος, καθώς εμείς. Γυναίκα.

Αι άλλαι* ήκουον* με απορία. Η γριά Συρραχίνα ήρχισε να διηγείται.

υπερεξηκοντούτις: μεγαλύτερη των εξήντα ετών ❖ ήκουον (ακούω): άκουγαν

«Στον καιρό των παλαιών Ελλήνων, ήτον* μια κόρη αρχοντοπούλα, που την έλεγαν Φλάνδρα ή Φλανδρώ. Η Φλανδρώ είχε νοματιστεί* έτσι – καθώς μου 'πε ο πνεματικός*, απάνω στον Αϊ-Χαράλαμπο· όσο τον θυμούμαι, μακαρία η ψυχή του*. Ήμουν μικρό κορίτσι, δώδεκα χρονώ, και μ' επήγε η μάνα μου να ξαγορευτώ* τη

ήτον: ήταν ❖ είχε νοματιστεί

(νοματίζω): είχε ονομαστεί

❖ ο πνεματικός: ο ιερέας που εξομολογεί, μεγάλος συνήθως στην ηλικία ❖ μακαρία η ψυχή του:

ευτυχισμένη και γαληνεμένη να είναι η ψυχή του (ευχή που συνηθίζεται να λέγεται για την ανάπαυση των νεκρών) ❖ να

ξαγορευτώ (ξαγορεύομαι): να εξομολογηθώ

Μεγάλη Τετράδη*... τι να
ξαγορευτώ, εγώ τίποτα δεν ήξερα,
τα ξεράματά μου... το τι μώλεε* ο
πνευματικός δεν αγροικούσα*, φωτιά
που μ' ε!... Το νόημά του δεν το
καταλάβαινα, τα λόγια τα
θυμούμουν, κι ύστερ' από χρόνια...
το κορίτσι πρέπει να 'ναι φρόνιμο
και ντροπαλό, να 'ναι υπάκοο, να
μην κοιτάζει τους νιους, ν' αγαπά
τον κύρη του και τη μανούλα του*·
και σαν μεγαλώσει και δώσει ο
Θιος* και παντρευτεί, με την ευκή
των γονιών της, άλλον να μην
αγαπά απ' τον άνδρα της.

Μεγάλη Τετράδη: Μεγάλη Τετάρτη
❖ μώλεε: μου έλεγε ❖ δεν αγροι-
κούσα (αγροικώ): δεν το άκουγα ❖
τον κύρη του και τη μανούλα του (ο
κύρης): τον πατέρα του και τη
μητέρα του ❖ ο Θιος: ο Θεός

»Μώφερε* το παράδειγμα των παλαιών Ελλήνων... Οι παλιοί Έλληνες που προσκυνούσαν τα είδωλα... Κείνον τον καιρό ήταν μια που την έλεγαν Φλάνδρα ή Φλανδρώ. Φλανδρώ θα πει Φιλανδρώ. Φιλανδρώ θα πει μια που αγαπά τον άνδρα της, Φλανδρώ την είπαν, Φλανδρώ βγήκε. Αγάπησε ολόψυχα τον άνδρα της, όσο που έχασε τ' αγαθά του κόσμου και έγινε πέτρα γι' αυτό. Τον καιρό εκείνο ήταν ένας караβοκύρης, όμορφο παλικάρι, κι αγάπησε το Φλανδρώ και την εγύρεψε και της έδωσε αρραβώνα. Σαν της έδωσε αρραβώνα, εσκάρωσε καινούργιο καράβι*· και

μώφερε: μου έφερε ❖ εσκάρωσε
το καράβι (σκαρώνω): ναυπήγησε
το καράβι

σαν εσκάρωσε το καράβι, έγινε κι ο γάμος· και σαν έγινε ο γάμος, έριξε το καράβι στο γιαλό κι εμπάρκάρισε κι επήγε να ταξιδέψει.

» Τότε το Φλανδρώ ήλθε ν' αγναντέψει, σαν καλή ώρα, σ' αυτόν τον έρμο το γιαλό. Ξεκολλούσε η ψυχή της που έφευγε ο άνδρας της· δεν μπορούσε να το βαστάξει, να στυλώσει την καρδιά της. Αγνάντεψε το καράβι που έφευγε, κι έκλαψε πικρά κι έπεσαν τα δάκρυά της στα κύματα· και τα κύματα επικράθηκαν κι εφαρμακώθηκαν και θύμωσαν κι αγρίεψαν κι εθέριεψαν... και στο δρόμο τους που ηύραν* το καράβι, έπνιξαν τον άνδρα της Φλανδρώς, κι έγινε αγυρισιά του*... Και το Φλανδρώ ήρθε και ξαναήρθε σ'

ηύραν: βρήκαν ❖ έγινε αγυρισιά του: δε γύρισε ποτέ πίσω

αυτόν τον έρμο γιαλό κι εκοίταζε κι
αγνάντευε... κι επερίμενε κι
εκαρτερούσε κι απάντεχε*...
Πέρασαν μήνες, πέρασε χρόνος,
πέρασαν δυο χρόνια, πέρασαν
τρία... και το καράβι πουθενά δεν
εφάνηκε... και το Φλανδρώ έκλαψε
και καταράστηκε τη θάλασσα και τα
μάτια της εστέγνωσαν και δεν είχε
πλεια* δάκρυ να χύσει... και
παρακάλεσε τους θεούς της που
ήταν είδωλα, πέτρες, να της κάμουν
τη χάρη να γίνει κι αυτή είδωλο,
βράχος, πέτρα... και το ζήτημά της
έγινε και την έκαμαν βράχο, ξέρα...
με το σκήμα* τ' ανθρωπινό, που
τρίβηκε* και φθάρηκε απ' τα κύματα

απάντεχε (απαντέχω): περίμενε με
αγωνία ❖ πλεια: πια ❖ το σκήμα:
το σχήμα, η μορφή ❖ τρίβηκε
(τρίβω): τρίφτηκε

ύστερ' από χιλιάδες χρόνια· και το ανθρωπινό σκῆμα φαίνεται ακόμα και να ο βράχος εκεί, η πέτρα που θαλασσοδέρνεται και χτυπά και βογκά απάνω της το κύμα... κι η φωνή της, το βογκητό της γίνεται ένα από το βογκητό της θάλασσας... Να, η ξέρα εκεί. Αυτή 'ναι η Φλανδρώ.

»Ύστερα με χρόνια πολλά, σαν ήρθε ο Χριστός ν' αγιάσει τα νερά, για να βαφτιστεί η πλάση, μια χριστιανή αρχόντισσα, η Χατζηγιάνναινα, που είχαν σκαρώσει τα παιδιά της δυο καράβια, έταξε στην Παναγία κι έχτισε αυτό το παρακκλήσι, για το καλό κατευόδιο των παιδιώνε της... Ας δώσ' η Παναγία και σήμερα να 'ναι καλό κατευόδιο στους άνδρες σας, στ' αδέρφια σας και στους γονιούς σας».

Ερωτήσεις – Δραστηριότητες:

- 1. Πώς αντέδρασε η Φλανδρώ όταν έχασε τον άντρα της και ποιες συνέπειες προκάλεσε η συμπεριφορά της αυτή;**
- 2. Να συγκρίνετε την ηρωίδα με τη Χατζηγιάνναινα, τη «χριστιανή αρχόντισσα».**
- 3. Ποια σημασία έχουν: α) ο αγιασμός του νερού από το Χριστό, β) το τάξιμο στην Παναγιά και γ) το χτίσιμο της εκκλησίτσας;**
- 4. Μπορείτε να εξηγήσετε γιατί αποκαλούμε Ειρηνικό ωκεανό την πιο επικίνδυνη θάλασσα του πλανήτη μας; Η ερμηνεία σας να στηριχτεί σε επιχειρήματα παρμένα από το κείμενο.**

Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης (Σκιάθος 1851 -1911)

Γιος ιερέα, άνθρωπος της θρησκείας, πρωτοποριακός πεζογράφος και παραγωγικός μεταφραστής που μετέφερε στη γλώσσα μας πολλά από τα αριστουργήματα της παγκόσμιας λογοτεχνίας. Σπούδασε φιλολογία, αλλά δεν κατάφερε ποτέ να πάρει πτυχίο. Η ζωή του ήταν ιδιόρρυθμα μοναχική, ταπεινή, κοντά στους ξωμάχους και τους απλούς ανθρώπους του λαού, φτωχική και αφιερωμένη στην τέχνη του. Αρχικά, έγραψε ιστορικά μυθιστορήματα και στη συνέχεια επιδόθηκε με ιδιαίτερη επιτυχία στη συγγραφή διηγημάτων, ηθογραφικού κυρίως περιεχομένου.

**Ιδιότυπη αλλά ιδιαίτερα γοητευτική
είναι η γλώσσα του, κράμα
καθαρεύουσας και δημοτικής. Έργα
του: Η μετανάστις, Οι έμποροι των
εθνών, Η γυφτοπούλα, Χρήστος
Μηλιόνης και γύρω στα εκατόν
ογδόντα εκλεκτά διηγήματα.**

Φώτη Κόντογλου, [Καραβάκι]

Γεγονότα από την ελληνική ιστορία

**Φώτη Κόντογλου, Αθανάσιος
Διάκος – Θεόδωρος Κολοκοτρώνης
– Γεώργιος Καραϊσκάκης –
Ανδρέας Μιαούλης
(λεπτομέρεια τοιχογραφίας,
Οι Έλληνες ζωγράφοι, εκδ. Μέλισσα)**

**Ελευθεριά, για σένα ζω,
για σε μόνο παλεύω,
και αν εις τον κόσμο δε σε βρω,
αλλού θα σε γυρεύω.**

Λορέντζος Μαβίλης

**Νικολάου Ξυδιά,
Ο γιος του καλλιτέχνη
(Το παιδί στη νεοελληνική τέχνη,
εκδ. Adam)**

**Νικόλαος Ξυδιάς
(1826 ή 1828 - 1909)**

***Ζωγράφος που φιλοτέχνησε
προσωπογραφίες, νεκρές
φύσεις, πίνακες ηθογραφικού
περιεχομένου κ.ά.***

Μαρία Λαμπαδαρίδου – Πόθου

H1

**[Συνάντηση με
το Διγενή Ακρίτα]**

Το μυθιστόρημα Νικηφόρος Φωκάς στο οποίο ανήκουν τα παρακάτω αποσπάσματα, αποτελεί το δεύτερο βιβλίο μιας τριλογίας. Τα άλλα δύο μέρη της είναι τα έργα Δοξανιώ και Η Μαρούλα της Λήμνου. Με επίκεντρο τη ζωή του σκληροτράχηλου και ανίκητου πολεμιστή του Βυζαντίου, του αυτοκράτορα Νικηφόρου Φωκά (963-969 μ.Χ.), η συγγραφέας ζωντανεύει μια ολόκληρη εποχή της βυζαντινής ιστορίας, γεμάτη μεγαλείο, ποίηση αλλά και αγριότητα. Μετά την κατάστροφή των Σαρακηνών στην Ταρσό και την κατάληψη της Συρίας από το βυζαντινό στρατό, ο Θεοδόσιος,

φίλος και συμπολεμιστής του Φωκά, επισκέπτεται στα μεθόρια, κοντά στον Ευφράτη, το Βασίλειο Πανθήριο, το θρυλικό Διγενή Ακρίτα, φέρνοντάς του δώρα από το Νικηφόρο Φωκά.

Ένας άλλος κόσμος ήταν εκεί. Οι άνθρωποι κι από τις δυο πλευρές ζούσαν μέρα νύχτα μέσα στο φόβο των επιθέσεων. Υπήρχαν στίφη* ληστρικά, οργανωμένα, που ζούσαν μόνο από τις αρπαγές, κι όλοι ήξεραν τα κατορθώματα του Βασιλείου και έφτιαχναν μύθους και τραγούδια και τον τραγουδούσαν αυτόν το γενναίο, που είχε, έλεγαν, υπερφυσικές ιδιότητες και σκότωνε δέκα λιοντάρια μαζί και πως

(τα) στίφη (το στίφος): πυκνά πλήθη

έτρεμαν τα βουνά κι ανατρίχιαζε η γη όπου πατούσε.

Όπου ρωτούσαν για το Βασίλειο Πανθήριο, όλοι τους κοίταζαν σαν άλαλοι και σαν ν' απορούσαν που δεν ήξεραν...

Εκεί έμαθε ο Θεοδόσιος πως όλες τούτες τις «άκρες» της αυτοκρατορίας τις προστάτευε ο Βασίλειος με τους στρατιώτες του, τους καβαλαρίους, που τους έτρεμαν οι Σαρακηνοί κι όπου περνούσαν άφηναν ένα μαύρο σύννεφο τρόμου.

Όσο πιο πολύ ρωτούσε να μάθει ο Θεοδόσιος, τόσο λιγότερο ήξερε. Όλοι μιλούσαν για το Βασίλειο και κανείς δε γνώριζε πού μένει, κανείς δεν τον είχε δει ποτέ, σαν να ήταν ένα πρόσωπο του μύθου και της φαντασίας. Και τόσο όλα τούτα κέντρισαν την περιέργεια του, που βάλθηκε οπωσδήποτε να τον βρει.

Ύστερα από πολλές περιπλανήσεις, ο Θεοδόσιος έφτασε στην άκρη άκρη της αυτοκρατορίας, πάνω από τις όχθες του Ευφράτη, που τα κρυστάλλινα νερά του έρχονταν κατευθείαν από τον παράδεισο, όπως το ήθελε ο λαός.

Εκεί, του είπαν, θα βρει το Βασίλειο.

Ήταν ένα κάστρο χτισμένο πάνω σε βράχο γρανίτινο, πανύψηλο κάστρο, και εκεί έμενε.

Φούσκωσαν τα στήθια του κι η καρδιά του πήγε να σπάσει την ώρα που χτύπησε την πόρτα.

- Θέλω να δω το Βασίλειο, αυτόν που τραγουδά ο λαός, το φύλακα των άκρων της αυτοκρατορίας..., είπε και έδειξε τα δώρα του Νικηφόρου.

Ο δούλος τον έμπασε μέσα κι ο Θεοδόσιος σάστισε. Όλο το σπίτι ήταν ντυμένο με δέρματα αγριμιών και παντού κρέμονταν δόντια και νύχια και καύκαλα*, και μια πανέμορφη γυναίκα ήρθε και του μίλησε γλυκά και είπε πως ήταν η γυναίκα του, η Ευδοκία.

Φορούσε ασημοσκάλιστο περιδέραιο* στο μέτωπο με ρουμπίνια και διαμάντια απάνω, και φόρεμα ολομέταξο στολισμένο με μαργαριτάρια, και τα μάτια της ήταν πράσινα σμαράγδινα και η φωνή της μελωδική σαν ήχος άρπας σε νύχτα φεγγαριού.

- Τώρα θα 'ρθει ο Βασίλειος, είπε, κι η καρδιά του Θεοδόσιου σπαρτάρησε ξετρελαμένη.

καύκαλα (το καύκαλο): κρανία,
κόκαλα κρανίου ❖ (το) περιδέραιο:
το κολιέ

**Ζαλίστηκε το παλικάρι σαν τον
αντίκρισε κι ανοιγόκλεισε τα
βλέφαρα να δει μην ονειρεύεται.**

**Ήταν πανύψηλος και λυγερός
και τα μάτια του δεν μπορούσε να
τα δει ο Θεοδόσιος, γιατί η λάμψη
τον θάμπωνε.**

**Και καθώς τον κοίταζε, του
φάνηκε πως του ξέφευγε και δεν
μπορούσε να τον συγκεντρώσει, τα
χέρια του και τα πόδια του και τα
μαλλιά του μάκραναν τόσο πολύ,**

**Σπύρου
Βασιλείου,
Ο Διγενής
(Οι Έλληνες
ζωγράφοι,
Εκδ.
Μέλισσα)**

που χάνονταν μέσα στο βλέμμα του, ή έτσι του φαινόταν, και δεν ήξερε ο άμοιρος αν εκείνη την ώρα έβλεπε ένα συγκεκριμένο πρόσωπο ή ένα πλάσμα που το έπλασε η φαντασία των ανθρώπων κι η ανάγκη τους να υπάρχει φύλακας άγγελος του φόβου.

- Σου έφερα τα δώρα του Νικηφόρου, είπε ο Θεοδόσιος, επιστρατεύοντας όλες τις δυνάμεις του, κι ο Βασίλειος σαν να χαμογέλασε.

- Κοίταξε τι είναι, Ευδοκία, είπε, κι εκείνη άνοιξε την ασημένια θήκη κι έβγαλε από μέσα το σπαθί κι ύστερα άνοιξε και το μικρό χρυσόδετο κουτί κι έβγαλε τον πολύτιμο θυρεό*.

το θυρεό (ο θυρεός): έμβλημα (συμβολική παράσταση) με σχήμα ασπίδας

- Αν δεν υπάρχει, πώς μπορώ ν' ακούω τη φωνή του...., συλλογίστηκε ο Θεοδόσιος και πήρε κουράγιο να πει:

- Ο λαός σου γράφει ποιήματα και σου τραγουδά...

Γέλασε ο Βασίλειος και σαν να τον ευχαρίστησε ο λόγος.

- Κι όμως κανείς δε με γνωρίζει, είπε.

- Γνωρίζουν τα κατορθώματα σου...., απάντησε ο Θεοδόσιος.

Ο Βασίλειος έγινε σαν απόμακρος ξαφνικά, κι ο Θεοδόσιος τον κοίταζε ακόμα ζαλισμένος. Του φαινόταν πως δεν είχε περίγραμμα, πως μεγάλωνε και μικραίνει, σάμπως να ήταν η σάρκα του από το υλικό της φαντασίας, και τα ρούχα που φορούσε ήταν σαν να τα πήρε από κάποιον πανέμορφο μύθο και παράλλαζαν κάθε τόσο, τότε

γίνονταν από μαύρο φολιδωτό* του θανάτου και πότε από λευκό της ποίησης, και τα μαλλιά του ήταν πυρρόξανθα* και σγουρά ή έτσι του φαίνονταν του Θεοδόσιου και χάνονταν σ' ένα σύννεφο από σκόνη χρυσή και σπίθες σαν αυτές που αφήνουν τα πέταλα των αλόγων τη νύχτα.

Επιστράτευσε και πάλι τις δυνάμεις του ο Θεοδόσιος να ρωτήσει επιτέλους αυτό που τον έκαιγε:

- Είναι αλήθεια πως πάλεψες με το Χάρο σ' ένα μαρμαρένιο τόπο και τον νίκησες;

Γέλασε ο Βασίλειος και το πρόσωπο του ήταν πανέμορφο

φολιδωτό (φολιδωτός): καλυμμένο με μικρές μεταλλικές πλάκες ❖

πυρρόξανθα (πυρρόξανθος):
κοκκινόξανθα

τώρα, σαν να είχε κάτι από την αθωότητα του παιδιού.

- Έτσι σου τραγουδά ο λαός..., είπε πάλι ο Θεοδόσιος, μου έδειξαν ακόμα και τον τόπο...

Ο Βασίλειος στάθηκε αμίλητος λίγες στιγμές. Ύστερα, πήρε στο χέρι του το ασημένιο ξίφος και το θυρέο και, κοιτάζοντάς τα, είπε:

- Πάλεψα με το Χάρο και τον νίκησα..., μα η νίκη μου πήγε χαμένη... Είμαι τριάντα χρονών και σε τρία χρόνια θα 'ρθει να με πάρει...

Ανατρίχιασε ο Θεοδόσιος. Πώς μπορούσε να το ξέρει αυτό; Και ποια σχέση είχαν τα χρόνια του με το Χριστό;

Η Ευδοκία πήγε κοντά του και κράτησε το κεφάλι του στον κόρφο*

στον κόρφο της (ο κόρφος): στην αγκαλιά της

της. Θα πέθαινε κι εκείνη μαζί του, την ίδια μέρα, είπε.

Ο Θεοδόσιος δεν κατάλαβε, μα κι ούτε ρώτησε.

Είδε το Βασίλειο να παίρνει ένα περιλαίμιο* που ήταν από τομάρι δουλεμένο και είχε περασμένα τρία νύχια λιονταριού.

- Πάρε αυτό να με θυμάσαι, του είπε, κι ο Θεοδόσιος αναπήδησε από τη χαρά του. Φεύγοντας, τόλμησε να ρωτήσει:

- Βγαίνει κάθε νύχτα στο μαρμαρένιο τόπο ο Χάρος;

Ο Βασίλειος χαμογέλασε.

- Πήγαινε εκεί να το δεις μόνος σου...

Την ίδια κιόλας νύχτα ο Θεοδόσιος βρισκόταν στο μαρμαρένιο

❖ (το) περιλαίμιο: κολάρο, λουρίδα που έμπαινε γύρω από το λαιμό

τόπο. Ήταν μια απέραντη κυκλική περιοχή, σαν πελώριο αλώνι* που έβγαινε μέσα από άλλο αλώνι, κι ήταν από κατάλευκο μάρμαρο, λες και η φύση η ίδια το τεχνούργησε τόσο τέλεια.

Έμεινε εκεί, μονάχος, όλη τη νύχτα. Περίμενε το Χάρο να παλέψει μαζί του· ήταν αποφασισμένος.

Έσφιξε τη σπάθα του και περίμενε. Ήταν ο γενναίος τούτη τη νύχτα και θα το απόδειχνε. Και σε κάθε σούρσιμο του ανέμου ή κρώξιμο αγριμιού πεταγόταν απάνω και ύψωνε τη σπάθα του έτοιμος, χωρίς ούτε στιγμή να δειλιάσει. Αν ερχόταν, θα πάλευε, θα χτυπιόταν μαζί του.

(το) αλώνι: κυκλικός χώρος, συνήθως λιθόστρωτος, που πάνω του γινόταν το αλώνισμα του σταριού

Ερωτήσεις – Δραστηριότητες:

- 1. Πώς φανταζόταν ο λαός το Διγενή; Γιατί του έπλαθε μύθους και τραγούδια;**
- 2. Ποια ήταν τα στοιχεία που προκάλεσαν μεγαλύτερη εντύπωση στο Θεοδόσιο από τη συνάντηση του με το Διγενή; Είχαν σχέση με όσα φανταζόταν ο λαός γι' αυτόν τον ήρωα;**
- 3. Έχουν γραφτεί δημοτικά τραγούδια (ακριτικά), αλλά και σύγχρονα ποιήματα, με θέμα το Διγενή Ακρίτα και τα κατορθώματά του. Συγκεντρώστε πληροφορίες και διαβάστε τις στην τάξη.**
- 4. Να χωρίσετε το κείμενο σε θεματικές ενότητες και να δώσετε έναν τίτλο στην καθεμιά απ' αυτές.**

**Μαρία Λαμπαδαρίδου –
Πόθου**

(Μύρινα Λήμνου 1933)

Πτυχιούχος της Παντείου Ανωτάτης Σχολής Πολιτικών Επιστημών και του Θεατρικού Τμήματος του Πανεπιστημίου της Σορβόνης. Το λογοτεχνικό έργο της, για παιδιά και μεγάλους, περιλαμβάνει ποίηση, μυθιστορήματα, διηγήματα, δοκίμια και θεατρικά έργα. Τα θέματα που την απασχολούν είναι η ελληνική ιστορία και οι ανθρώπινες σχέσεις. Μερικά από τα έργα της: *Ο Ορφέας στο μαγεμένο δάσος, Γράμμα στο γιο μου κι ένα άστρο, Σπίτι μου της Μικρασίας* (για παιδιά και έφηβους). *Ο χορός της Ηλέκτρας, Πήραν την Πόλη πήραν την...* (για μεγάλους).

H2

[Ο Μυστράς]

Ήταν μια εξαίσια ανοιξιιάτικη μέρα, όταν επισκέφθηκα το Μυστρά. Η πεδιάδα της Σπάρτης ήταν τόσο γελαστή, που η αυστηρή ανάμνηση των αρχαίων Σπαρτιατών σε παραξένευε σαν κάτι το απίθανο και το παράταιρο. Ο αέρας ήταν αρωματισμένος, η πρασινάδα είχε μιαν ασύγκριτη δροσιά κι ο Ευρώτας, μέσα στ' άσπρα χαλίκια της κοίτης του, δεν ήταν παρά ένα μικρό και φλύαρο ειδυλλιακό ποτάμι. Τα πλατάνια ριγούσαν* στο χάδι της αύρας, οι μεγάλες ροδοδάφνες των οχθών του Ευρώτα γέμιζαν ρόδινα

ριγούσαν (ριγώ): ανατρίχιαζαν

σαλπίσματα την ησυχία και, πάνω
στη χλόη, τ' αναρίθμητα
αγριολούλουδα κεντούσαν
συνθέσεις μαγευτικές. Η φύση ήταν
στη γλυκιά της εκείνη ώρα που
τραγουδάει ο ποιητής*.

Το ανοιξιιάτικο αυτό ξανάνιωμα
δημιουργούσε μια τέτοια
ατμόσφαιρα, που ο ψηλός λόφος
του Μυστρά, με τα πολεμικά του
τείχη, με τα σπίτια του που
ανηφόριζαν προς το Δεσποτικό, με
τις εκκλησίες του και τους
περήφανους πύργους του,
λουσμένος φως διάφανο κι
ευτυχισμένο, εμφανιζόταν σα μια

που τραγουδάει ο ποιητής: εννοεί
το Διον. Σολωμό και το στίχο του
«κι η φύσις ηύρε την καλή και τη
γλυκιά της ώρα» από τους
Ελεύθερους πολιορκημένους

ζωηρή εικόνα εικονογραφημένου βιβλίου παιδικών παραμυθιών. Νόμιζες πως η νεκρή πολιτεία ξαναζούσε σ' ένα υπερπραγματικό επίπεδο τη σταματημένη από τόσον καιρό ζωή της - όπως η κοιμισμένη πριγκιποπούλα του δάσους, που την ξύπνησε το μαγικό νερό. Και θ' απορούσε κανείς με όποιον, εκείνη τη στιγμή, θα 'δειχνε έκπληξη, βλέποντας σκοπούς στις βίγλες* των πύργων κι ακούοντας πολεμικά κέρατα* ν' αναγγέλλουν την έξοδο, από τη φρουριακή πύλη του ανακτόρου, Βυζαντινών Δεσποτών*...

βίγλες (η βίγλα): παρατηρητήρια

❖ κέρατα (το κέρας): σάλπιγγα από κέρατο ζώου ή και από μέταλλο

❖ Βυζαντινοί Δεσπότες: ήταν οι ανεξάρτητοι ηγεμόνες του Μυστρά

Η θέα της με γέμιζε με την έκσταση εκείνη του μικρού παιδιού τη στιγμή που του διηγούνται ένα παραμύθι. Όλα μου ήταν πηγή χαράς και μοτίβα για την έξαρση της φαντασίας μου.

Η περιπλάνηση μας μέσα στους πετρώδεις κι ανηφορικούς δρομάκους του Μυστρά συνέχισε το παραμύθι, αντί να διαλύσει τη μαγεία του. Γιατί όλα ήταν σιγή, φως και λουλούδια που έπνιγαν τα πάντα. Γέμιζαν τις μεγάλες τρύπες των χαλασμάτων, στόλιζαν τις αυλές, σκαρφάωναν στις επάλξεις των τειχών και συνωστίζονταν στο πέρασμα μας σαν ένας χαρωπός μικροσκοπικός λαός. Τα μάτια μας άφηναν τα λουλούδια για να προσέξουν άλλα λουλούδια, μαρμάρια αυτά, σκαλισμένα σε μια πόρτα, σ' ένα μπαλκόνι, σ' ένα

παράθυρο βυζαντινού σπιτιού.

Πηγαίναμε όπου μας πήγαιναν τα μονοπάτια, σταματώντας στις εκκλησίες που αποτελούν τ' αξιοθέατα του Μυστρά. Είναι πολλές και τόσο τρυφερά ωραίες, που θα 'θελε κανείς να τις χαϊδέψει. Όλες έχουν το εξωτερικό τους άθικτο. Σκορπισμένες εδώ κι εκεί, βάζουν, στην ομοιοχρωμία των ερειπίων, μερικές νότες πρόσχαρες και γλυκιές, με τα κόκκινα κεραμίδια των τρούλων τους, που έχουν πάρει με τον καιρό το χρώμα από μαραμένα τριαντάφυλλα. Καμιά δε μοιάζει με την άλλη, όλες τους όμως έχουν τόσο λεπτές και αρμονικές διαστάσεις, που απορεί κανείς πώς οι Βυζαντινοί, που απεικονίζουν στις τοιχογραφίες τους τους Θεούς και τους αγίους

τόσο στυγνούς* και βλοσυρούς*, τους έχτισαν ναούς έτσι γλυκούς και χαριτωμένους. Μικρές όλες τους, με τρούλους ανάλαφρους, με λεπτούς μαρμάρινους κίονες στις ασίδες των παραθύρων, με προσόψεις εξαίσια διακοσμημένες, φέρνουν στο νου τις μεσαιωνικές εκείνες ανάγλυφες κασετίνες, τις επίχρυσες και σμαλτωμένες, όπου οι αρχόντισσες φύλαγαν τα κοσμήματά τους. Το εσωτερικό των περισσότερων είναι κατεστραμμένο, οι θαυμάσιες τοιχογραφίες έχουν μισοσβησθεί, χόρτα έχουν φυτρώσει εκεί όπου άλλοτε ήταν μαρμάρινο δάπεδο με ψηφιδωτά, κι ο τρούλος είναι συχνά τρύπιος

στυγνούς (στυγνός):

αντιπαθητικούς, μονοκόμματους ❖

βλοσυρούς (βλοσυρός): αγριωπούς

στην κορφή του. Το γαλάζιο όμως του ουρανού, που φαίνεται από το άνοιγμα, είναι τόσο φωτεινό κι έχει τόση ευαγγελικότητα*, που οι έρημες εκκλησίες διατηρούν – κι έτσι χαλασμένες, κι έτσι αλειτούργητες – όλη τους την παλιά θρησκευτική ατμόσφαιρα.

Μυστράς, *Η Παντάνασσα*

Από τις εκκλησίες του Μυστρά δυο εξακολουθούν ίσαμε σήμερα να χρησιμοποιούνται για τη λατρεία: η

(η) ευαγγελικότητα: αισιοδοξία

Μητρόπολη κι η Παντάνασσα, που τις φρουρούν ψηλά κι ακίνητα κυπαρίσσια. Αλλά κι αυτές έχουν κάτι το σταματημένο στην παλιά εποχή.

Η περιπλάνησή μας στο λόφο μας έφερε στο Δεσποτικό, το ανάκτορο απ' όπου οι Δεσπότες του Μυστρά, παιδιά ή αδελφοί αυτοκρατόρων του Βυζαντίου, εξορμούσαν για την ανακατάκτηση της Πελοποννήσου από τους Φράγκους κύρηδες*.

Απ' όλα τα ερείπια του Μυστρά το παλάτι αυτό είναι το πιο ερειπωμένο. Δεν έχουν απομείνει παρά οι ογκόλιθοι των τειχών του και η κεντρική του αυλή, που οι καμάρες της υποστηρίζονταν από λεπτοσκαλισμένες κολόνες κι ήταν διακοσμημένες με τοιχογραφίες.

κύρηδες (ο κύρης): ηγεμόνες

Άλλοτε το παλάτι αυτό θα 'ταν λαμπρότατο αν κρίνει κανείς από τον όγκο των ερειπίων του κι από τα συντρίμματα των μαρμάρων που το στόλιζαν. Σήμερα όμως είναι ένα τέτοιο ρημάδι, που δεν μπορούμε ούτε καν να φανταστούμε πώς ήταν όταν το κατοικούσαν οι περήφανοι Κατακουζηνοί και Παλαιολόγοι, που είχαν μεταφέρει στο Μυστρά τις πολυτέλειες και την εθιμοτυπία* της βυζαντινής αυλής, τις δέσποινές τους με τις βαρύτιμες μεταξωτές εσθήτες* και τα πλούσια φανταχτερά κοσμήματα, τους αυλικούς τους και τους σωματοφύλακες τους. Κι έτσι, η παραμυθένια μας

εθιμοτυπία: ήταν οι κανόνες συμπεριφοράς της βυζαντινής αυλής ❖ εσθήτες (η εσθήτα): γυναικείο φόρεμα

περιπλάνηση μέσα στα τείχη του Μυστρά θα τελείωνε με μια απογοήτευση, αν, από το ύψος του ερειπωμένου Δεσποτικού, σαν από αέτεια σκοπιά*, το μάτι δεν αγκάλιαζε μια ονειρώδη θεά. Κάτω απλωνόταν, κατηφορικά, όλος ο μεσαιωνικός Μυστράς, με τα τείχη του, τις επάλξεις του, τους ψηλούς πολεμικούς πύργους του. Η απόσταση έδινε στην ακινησία και τη σιγή του θανάτου του μια απατηλή έκφραση ζωής γεμάτης συγκέντρωση κι αναμονή: έλεγες πως κατόπτευε* την απέραντη κάτω πεδιάδα που

αέτεια σκοπιά: η ψηλή τοποθεσία απ' όπου οι αετοί παρατηρούν τι γίνεται στα χαμηλότερα μέρη

❖ κατόπτευε (κατοπτεύω): παρατηρούσε από ψηλά

σπινθηροβολούσε με τα νερά της και τη λάμψη της νέας της πρασινάδας, σα να περίμενε να δει να παρουσιασθεί από τα βάθη της κάποια λαμπρή θεωρία σιδερόφραχτων καβαλάρηδων, με παντιέρες* κι αστραφτερά κοντάρια, για να χτυπήσει γιορταστικά τις καμπάνες του, αν ήταν φίλοι, ή για να καλέσει σε συναγερμό τη φρουρά του, αν οι καβαλάρηδες ήταν ιππότες της Φραγκιάς ή μισθοφόροι της Βενετίας...

Αλλά τίποτα. Για το Μυστρά όλα είχαν περάσει από πολλούς αιώνες πριν κι από την κατάφωτη πεδιάδα δεν ανέβαιναν ως την επίσημη σιγή του παρά ειρηνικά βελάσματα προβάτων...

❖ παντιέρες (η παντιέρα): οι σημαίες

Ερωτήσεις – Δραστηριότητες:

1. Ποια συναισθήματα προκαλεί στο συγγραφέα η περιδιάβαση στη βυζαντινή πολιτεία του Μυστρά;

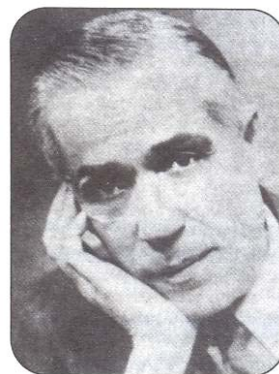
2. Να προσέξετε την περιγραφή των εκκλησιών του Μυστρά. Ποια χαρακτηριστικά τους δίνει ο συγγραφέας; Να εντοπίσετε και να σχολιάσετε τα επίθετα και τις παρομοιώσεις των περιγραφών.

3. Διαλέξτε παραγράφους του κειμένου, δημιουργήστε ένα δικό σας κείμενο και δώστε τον κατάλληλο τίτλο.

4. Να συγκεντρώσετε πληροφορίες και να συζητήσετε στην τάξη για την ιστορία του Μυστρά.

Κώστας Ουράνης

**(Κωνσταντινούπολη 1890
- Αθήνα 1953)**

Δημοσιογράφος, πεζογράφος και ποιητής. Το πραγματικό όνομα του ήταν Κώστας Νιάρχος. Ως ανταποκριτής εφημερίδων γύρισε ολόκληρο τον κόσμο. Τις εντυπώσεις του από τις επισκέψεις αυτές τις κατέγραψε στα ταξιδιωτικά κείμενα του. Στην ποίησή του κυριαρχεί η νοσταλγία, η μελαγχολία και η έντονη διάθεση για φυγή. Ποιητικά έργα του: *Spleen, Νοσταλγίες, Αποδημίες* κ.ά. Ταξιδιωτικά κείμενα: *Ιταλία, Ισπανία* κ.ά.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ 4ου ΤΟΜΟΥ

ΣΤ΄. Ανθρώπινοι χαρακτήρες

(συνέχεια από τον 3ο τόμο)

5. Χανς Κρίστιαν Άντερσεν,
Η Σακοράφα 5
6. Μισέλ Τουρνιέ,
[Το παιχνίδι
της μεταμφίεσης] 19
7. Φεντερίκο Γκαρθία Λόρκα,
Η καλόγρια η τσιγγάνα 29
8. Νίκος Καζαντζάκης,
[Ο γιος] 35

Ζ΄. Θρησκευτική ζωή

1. Απόστολος Παύλος,
[Η αγάπη] 51
2. Κωστής Παλαμάς,
Ένας Θεός 57
3. Ειρήνη Μάρρα,
Τα Χριστούγεννα
του Τα Κι Κο 60

4. Μοραΐτικα κάλαντα	74
5. Νικηφόρος Βρεττάκος, Τα γόνατα του Ιησού	77
6. Ρωμανός ο Μελωδός, Η Ανάσταση του Ιησού	83
7. Γρηγόριος Ξενόπουλος, Τα κόκκινα αυγά	88
8. Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης, Τ' αγνάντεμα	102

Η΄. Γεγονότα από την ελληνική ιστορία

1. Μαρία Λαμπαδαρίδου – Πόθου, [Συνάντηση με το Διγενή Ακρίτα]	118
2. Κώστας Ουράνης, [Ο Μυστράς]	132

*Οι τίτλοι που βρίσκονται μέσα σε αγκύλες είναι των ανθολόγων.

Βάσει του ν. 3966/2011 τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου, του Λυκείου, των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ. τυπώνονται από το ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν στη δεξιά κάτω γωνία του εμπροσθόφυλλου ένδειξη «ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΜΕ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ». Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δεν φέρει την παραπάνω ένδειξη θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946,108, Α').

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Υπουργείου Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού / ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.